

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETAS
VALDYMO TEORIJOS KATEDRA**

DANGUOLĖ BILKIENĖ
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO PROGRAMOS VEIKLOS AUDITO
SPECIALIZACIJA

**VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS ĮVEŽAMŲ
NEGYVŪNINIŲ MAISTO PREKIŲ MAISTO KONTROLĖS POSTŲ EFEKTYVUMO
TOBULINIMAS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – Prof. habil.dr.
Stasys Puškorius

2006 m.

TURINYS

1. ĮVADAS	3
2. LITERATŪROS APŽVALGA````	6
2. 1. Efektyvumo samprata viešojo administravimo moksle	6
2. 2. Veiklos efektyvumo vertinimas mokslinėje literatūroje.....	8
3. VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS EGZISTUOJANTI NEGYVŪNINIŲ MAISTO PREKIŲ IMPORTO KONTROLĖS VALDYMO SISTEMA	11
3. 1. Pasienio veterinarijos postai, maisto kontrolės postai ir juose nustatyta įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto produktų saugos ir kokybės kontrolės tvarka.....	12
4. ĮVEŽAMŲ IŠ TREČIŲJŲ ŠALIŲ EGZISTUOJANČIOS NEGYVŪNINIŲ MAISTO PREKIŲ SAUGOS IR KOKYBĖS KONTROLĖS VALDYMO SISTEMOS TYRIMAS	15
4. 1. Tyrimo metodika ir apimtis	15
5. REZULTAI IR JŲ APTARIMAS.	17
5. 1. Tiriamojo objekto charakteristika.....	17
5. 2. Tiriamojo objekto valdymo sistemos trūkumų atskleidimas	18
5.2. Pagrindinės valdymo problemos, trukdančios efektyviai atlikti negyvūninių maisto prekių importo kontrolę.	35
6. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	41
6. 1. Išvados.....	41
6. 2. Pasiūlymai	43
7. NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS	44
8. SANTRAUKA	50
9. SUMMARY	52
PRIEDAI	54
1 priedas. ANKETA	54
2 priedas. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos struktūra ir funkcijos	59
3 priedas. Lietuvos teisės aktai, susiję su importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės valdymu ir maisto kontrolės postų veikla	62
4 priedas. Europos Sąjungos teisės aktai, susiję su importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės valdymu ir maisto kontrolės postų veikla	64

1. ĮVADAS

Pastaraisiais metais Lietuvoje, kaip ir visoje Europos Sąjungoje, maisto sauga tapo vienu svarbiausių veiklos prioritetų, ypač maisto kontrolės srityje. Lietuvos Respublikos įstatymuose įteisinta valstybės ir valstybės institucijų pareiga užtikrinti, kad į rinką būtų teikiami tik saugūs produktai, o maisto tvarkymo įmonės laikytųsi naujų, suderintų su Bendrijos normomis, reikalavimų.

Laisvas prekių judėjimas, kaip viena iš pamatinių ES vieningosios rinkos laisvių, neišsivaizduojamas be efektyviai dirbančių nacionalinių maisto kontrolės institucijų ir jų veiklos koordinavimo, efektyvios ES išorinių sienų kontrolės ir, pagaliau, be vartotojų pasitikėjimo.

Lietuvoje aiškiai suprantama, kad maisto saugos srityje nėra vien Lietuvos ar vien Bendrijos interesų. Tai bendras interesas – užtikrinti, kad vartotoją pasiektų tik saugus maistas.

Atsižvelgiant į dioksino, galvijų spongiforminės encefalopatijos (GSE), snukio ir nagų ligos pasekmių mastą, Lietuva pritaria priemonėms, kurių buvo imtasi ES stengiantis lokalizuoti ligų plitimą bei apsaugoti vartotojus nuo sveikatai pavojingo maisto patekimo į rinką. Kompetentingos Lietuvos institucijos savo ruožtu ėmėsi įgyvendinti prevencines maisto saugos priemones.

Numatytų prevencijos priemonių ir importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos praktiniam įgyvendinimui reikalingos bendros ES ir Lietuvos pastangos, pirmiausia administracinio bendradarbiavimo, darbuotojų kvalifikacijos kėlimo ir finansinės paramos iš ES fondų srityse.

Pastaraisiais metais Lietuvoje pasiekta nemaža pažanga maisto saugos srityje. Maisto įstatymas nubrėžė ministerijų bei kitų institucijų atsakomybės ribas politikos formavimo, įgyvendinimo bei maisto kontrolės srityse. Priimti svarbūs įstatymus lydintieji aktai, numatantys Rizikos veiksnių analizės ir svarbių valdymo taškų (RVASVT) sistemos diegimą maisto tvarkymo įmonėse ir importuojamų maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės valdymo sistemos įdiegimą. VMVT teisės aktai rengiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintomis programomis ir ES reglamentais bei direktyvomis.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama ES “Baltosios maisto saugos knygos” reikalavimus ir sekdamą geriausią Bendrijos šalių patirtimi, parengė ir 2000 m. įvykdė maisto kontrolės institucijų reformą. Išlaikant centralizuotą kontrolės pobūdį, siekta užtikrinti vieningų maisto kontrolės principų taikymą visoje Lietuvos teritorijoje visoje maisto tvarkymo grandinėje ir pašalinti funkcijų dubliavimą maisto kontrolės srityje [36].

Pritariant Europos Komisijos pozicijai dėl prioriteto suteikimo maisto saugai, lygiagrečiai buvo tobulinama ir importuojamo negyvūninio maisto kontrolės sistema.

2002 m. atsižvelgiant į Europos Sąjungos komisijos rekomendacijas ir siekiant veiksmingiau organizuoti pavaldžių įstaigų veiklą bei proporcingai padalyti įstaigų darbuotojams tenkančią darbo krūvį, įvesti aiškią Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai pavaldžių įstaigų struktūrą ir nustatyti jų aiškias funkcijas, Maisto produktų inspekciją buvo nuspręsta reorganizuoti ir perduoti negyvūninių maisto prekių importo kontrolę Apskričių ir rajonų valstybinėms maisto veterinarijos tarnyboms. Šiuo metu vykdoma negyvūninių maisto prekių importo kontrolė maisto kontrolės postuose, esančiuose muitų teritorijos viduje arba importuotojo sandėliuose po to, kai jos patikrinamos valstybės sienos perėjimo punkte veikiančiame pasienio veterinarijos poste.

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2003-2004 metų strateginiame veiklos plane buvo pabrėžta, kad pasienio veterinarinė kontrolė yra viena iš prioritetinių veiklos kryptių. Pasienio ir transporto valstybinė veterinarijos tarnyba įpareigota vykdyti šio strateginio plano Specialiąją maisto tvarkymo valstybinės veterinarinės priežiūros programą. Įgyvendinant šios programos tikslus, 2004 metų gegužės 1 d. savo veiklą pradėjo 12 ES reikalavimus atitinkančių pasienio veterinarijos postų, pasienyje dirbantys darbuotojai, atsakingi už gyvūninių maisto produktų importo tranzito ir eksporto kontrolę, buvo apmokyti Lietuvos viešojo administravimo instituto organizuojamuose kursuose arba pagal TAEX programas [86].

Darbo aktualumą lemia tai, kad įvežamų negyvūninių maisto prekių importo kontrolė nebuvo išanalizuota ir įvertinta kaip sistema. Iš trečiųjų šalių negyvūninės maisto prekės, įvežamos per valstybės sienos perėjimo punkte veikiančius pasienio veterinarijos postus, registruojamos ir perduodamos į teritorinių VMVT maisto kontrolės postus esančiuose muitų teritorijos viduje tik pagal tam tikras nustatytas jautrių prekių grupes, tačiau pateikti registracijos duomenys postuose skiriasi. Ne visoms siuntoms atliekama fizinė kontrolė. ES ekspertų ataskaitose nurodyta pastaba, kad Muitinės statistikos departamento registras apie importuotas maisto prekes neatitinka Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos teikiamiems duomenims. Todėl tokia veikla sudaro vieną iš pagrindinių terpių, kurioje esama daug erdvės ir prielaidų piktnaudžiavimui tarnybine padėtimi bei korupcijai, dėl ko tik skatinamas Maisto ir veterinarijos tarnybos teisės aktų pažeidinėjimas.

2006-2007 m. planuojama parengti Negyvūninių maisto prekių importo kontrolės procedūras ir gauti akreditaciją. Šiam tikslui sudaryta komisija esamai situacijai išsiaiškinti ir pateikti siūlymus susidariusių problemų sprendimui. Atlikto tyrimo rezultatai leis įvertinti negyvūninių maisto prekių importo kontrolės valdymo sistemą ir padės parengti naują importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarką, galinčią pagerinti maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą.

Darbo tikslas - ištirti Lietuvos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos egzistuojančią negyvūninių maisto prekių importo kontrolės valdymo sistemą ir jai pavaldžių teritorinių VMVT maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą, įvertinant negyvūninių maisto prekių importo kontrolės tvarką, taikomą jos veikloje, ir numatyti šios veiklos tobulinimo kryptis.

Darbo uždaviniai:

1. Pateikti efektyvumo, kaip vieno iš veiklos vertinimo kriterijų, reikšmę maisto prekių kontrolės veikloje, siekiant užsibrėžto tikslo.
2. Nustatyti maisto prekių importo kontrolės esamos valdymo sistemos pagrindines problemas, įtakančias maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą.
3. Išsiaiškinti įvežamų iš trečiųjų šalių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos, duomenų rinkimo ir teikimo teisinius aspektus, užkertant kelią galimai korupcijai.

Darbo objektas - Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos iš trečiųjų šalių įvežamų į Lietuvą negyvūninių maisto prekių Pasienio ir transporto valstybinės veterinarijos tarnybos pasienio veterinarijos postai ir teritorinių VMVT maisto kontrolės postai.

Hipotezė - Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Negyvūninių maisto prekių importo kontrolės egzistuojanti valdymo sistema neužtikrina maisto kontrolės postų efektyvios veiklos.

Darbo tikslai yra pasiekiami naudojant tokius **tyrimo metodus**:

Literatūros ir dokumentų analizė. Literatūros analizavimas pagal tyrimo objektą, siekiant gauti išsamią informaciją tyrimo problemoms atskleisti bei hipotezei patikrinti. Darbe analizuojami literatūros šaltiniai, siekiant atskleisti kontrolės svarbą veiklos efektyvumo veiksnių visumoje. Analizuojami VMVT nuostatai, strateginis veiklos planas. Nagrinėjami teisės aktai, reglamentuojantys maisto kontrolės postų funkcionavimą ir veiklą, juose kaupiamų duomenų vedamą registrą, apsaugą bei teikimą kitoms, suinteresuotoms institucijoms.

Istorinis lyginamasis metodas. Tiriami Sveikatos apsaugos ministerijos ministro įsakymai, bylojantys apie anksčiau maisto kontrolės postuose vykdomą veiklą. Tiriami Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai apie dabar veikiančių maisto kontrolės postų veiklą. Lyginamojo metodo pagalba palyginamos buvusios ir dabar galiojančios maisto kontrolės postų tvarkos, išskiriami privalumai ir trūkumai. Taipogi atsižvelgiama į naująjį Europos Sąjungos reglamentą, kuris įsigalios nuo 2007 m., kaip ateities perspektyvą. Tiriamos priežastys, paskatinusios šiuo metu keisti negyvūninių maisto prekių importo kontrolės tvarką.

Apklauskos metodas. Naudojant šį metodą, siekiama išanalizuoti praktinį Maisto kontrolės postų funkcionavimą, ištirti Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnų asmeninę nuomonę dėl maisto kontrolės postų veiklos efektyvumo.

Analitinis - kritinis metodas. Taikant analitinį (loginį) metodą, daromi atitinkami apibendrinimai, išvados, padedančios tiksliau ir aiškiau suvokti darbe nagrinėjamus klausimus, atskleisti užsibrėžtus darbo uždavinius.

2. LITERATŪROS APŽVALGA

2. 1. Efektyvumo samprata viešojo administravimo moksle

Ilgus metus valdžios institucijų vaidmuo buvo vienareikšmis: rinkti mokesčius ir teikti paslaugas, tačiau dar prieš 1930 metus daugelį paslaugų teikė nevyriausybinės organizacijos ir valdžios piramidė buvo stipriai decentralizuota bei rėmėsi dviem pagrindiniais Jefferson principais: “Valdymas turi būti decentralizuotas iki tokio lygmens, kad kiekvienas pilietis galėtų dalyvauti viešosios politikos valdyme, o vyriausybė turi žmones šviesti politikos srityje ir skatinti piliečių pasitikėjimą savo jėgomis ir sugebėjimais” [9, p. 51].

Viešajame valdyme esminiu faktoriumi, paneigiančiu ar pateisinančiu tam tikrus konkrečius veiklos metodus ar formas, tradiciškai yra laikoma **efektyvumo samprata**. Todėl daugumą atskirų viešojo valdymo problemų galima sujungti į vieną, labiau bendrą bei aktualią ir regioninių, ir apskričių, o taip pat ir tarpvalstybinių požiūriais - efektyvaus administracinio valstybinio aparato darbo sistemos organizavimo problemą. Šios problemos aktualumas gerokai išauga postindustrinės visuomenės sąlygomis, kurios pagrindiniai bruožai yra mokslinio - techninio vystymosi tempų nuolatinis greitėjimas, didelės socialinės rizikos, socialinių ryšių nestabilumas, didžiulis socialinis mobilumas, aštri konkurencija vidinėje bei išorinėje rinkose, ekonominių ryšių globalizacija ir, pagaliau, nuolat augantis inovacijų poreikis. Visa tai nulėmė tradicinio mechaninio požiūrio į valdymą atsisakymą ir stimuliavo naujų teorinių modelių ir praktinių metodikų viešojo valdymo efektyvumo paieškas [30, p. 18].

Dėl savo praktinės ir teorinės reikšmės problemos, susijusios su viešojo sektoriaus valdymo sampratos efektyvumo konceptualizacija, metodų efektyvumo didinimo bei jo matavimo, tiriamos praktiškai visuose socialiniuose moksluose. Netgi daugiau, šios problemos tapo esminės atskirose mokslo disciplinose (pavyzdžiui, visuomeninio sektoriaus ekonomikoje ar savivaldybės vadyboje). Tačiau bet kuris mokslas (tiksliau, bet kuris tyrinėtojas, dirbantis vienos ar kitos mokslinės paradigmos rėmuose) nagrinėja šias problemas specifiniu požiūriu.

Pati efektyvumo samprata dėl savo daugiaspektriškumo turi daugybę aiškinimų ir traktavimų. Istoriskai, vienos dominuojančios mokslinės paradigmos kaitos procese, efektyvumo samprata kito ir palaipsniui įgavo vis platesnį aiškinimų ratą. Šios sampratos reikšmės plėtėjimo procesas itin pastebimas metodologinių pokyčių eigoje organizacinės teorijos bei viešojo valdymo teorijos viduje. Sąvokos „efektyvumas“ ir „veiksmingumas“ beveik iki pat

devynioliktojo amžiaus pabaigos buvo laikomos sinonimais. Oksfordo žodynas taip apibrėžia „efektyvumą:“ Pajėgumas, arba galia, pasiekti arba turėti pasisekimo siekiant numatyto tikslo; pakankama galia, veiksmingumas. “Pastaraisiais metais „efektyvumas“ vis dėlto įgavo antrąją reikšmę: santykis tarp idėjų ir rezultatų [17].

„Klasikinės mokyklos“ pasekėjai „efektyvumą“ neretai traktavo kaip formalių tikslų pasiekimą, iš anksto nustatytais metodais konkrečiu metu (Taylor, 1911). Tačiau toks mechaninis požiūris į efektyvumo sampratą konceptualizaciją numatė, kad organizacijos tikslai yra aiškiai numatyti bei išmatuoti ir šiems tikslams pasiekti naudojami standartiniai metodai. Šis požiūris tapo priimtinas tik analizuojant paprastų organizacijų efektyvumą, kurių personalas turi paklusti aiškioms taisyklėms ir vykdo paprastas rutinines operacijas. Paprasta organizacija su griežta hierarchine struktūra ir, paprastai, stipriomis paternalistinėmis tradicijomis kėlė darbuotojui elementarius reikalavimus: būti lojaliu ir dirbti darbą nustatytais terminais ir būdais. Tai puikiai suprato „mechaninio“, požiūrio į efektyvumą šalininkai, pradedant Frederiku Teiloru ir Maksu Weberiu, kada savo tyrimuose stengėsi išvengti etinių, politinių ar psichologinių faktorių nagrinėjimo“ [30, p. 19]. Taigi Wilson, Taylor ir Weber - visi trys siekė efektyvumo. Ir, nors efektyvumas pats kaip toks yra vertybė, jis turi ir kitą privalumą - yra neįsamenintas, ir todėl jis yra bešališkas, teisingas.

Efektyvumo akcentavimas turi kitą privalumą: jis leidžia manyti, kad politikos įgyvendinimas gali būti atskirtas nuo politinių sprendimų. Administravimo atskyrimas nuo politikos yra veiksmingas tik tuo atveju, jeigu yra efektyvus būdas įgyvendinti bet kurią politiką, jei yra geriausias būdas priimti bet kokį politinį sprendimą, ir jei yra universalus organizacinis aparatas tai atlikti efektyviausiu būdu. Efektyvumas šiuo atveju yra objektyvus, beasmenio pobūdžio ir remiasi trimis metodologinėmis nuostatomis: administravimo atskyrimu nuo politikos, pripažinimu to, kad kiekviename bet kokio darbo elemente visada egzistuoja vienas metodas ir vienas įvykdymo būdas, kuris greitesnis ir geresnis, nei visi likę, ir, pagaliau, biurokratinės organizacijos pripažinimas labiausiai efektyvia diegiant mokslinius valdymo principus.

Remdamasis biznio pavyzdžiais, Wilson teigė, kad valdymo efektyvumą ir atsakomybę galima didinti pavienių valdžios centrų, tai yra griežtos hierarchinės struktūros, pagalba. Wilson, kaip ir daugelio to metų mokslininkų požiūriu, valstybinis valdymas turi būti paremtas integruota ir centralizuota struktūra. Kaip teigia Wilson, siekiant užtikrinti pasitikėjimą ir efektyvumą, atsakomybė turi būti suteikiama vienam vadovui. Wilson manymu toks požiūris neprieštarauja demokratinėms normoms - decentralizacijai ir piliečių dalyvavimui. Atvirkščiai, “valdžia yra nepavojinga, jei ji bus suteikiama kartu su atsakomybe; jeigu ji bus suteikiama aukštesnio ir žemesnio lygmens vadovams, bus lengvai kontroliuojama ir fiksuojama” [9, p. 51].

Amerikos administracinio mokslo klasikas D. Waldo nurodė visuotinį interesą efektyvumo fenomenu nuo organizacijų veiklos sąlygų XIX a. prie organizacijų veiklos sąlygų XX a. „Amžių sandūroje tapo akivaizdu, kad moralės, nežiūrint į pačius geriausius norus, nepakanka. Demokratija turi būti turtinga, gebanti (able). Piliečiai turi būti aktyvūs ir budrūs. Valstybinė mašina neturi gaišti laiko, prarasti pinigų ir energijos. Išlaidų mūsų resursų naudojimą reikia taisyti. Jei mūsų geri norai patiria fiasko dėl neefektyvumo, tada neefektyvumas ir yra pagrindinė yda“ [35].

G. Simon rašė, kad efektyvumas yra organizacijos „modus operandi“ ir dažnai naudojamas kaip racionalumo sampratos virtualus sinonimas (Simon, Smithburg, Thompson, 1950), kad administracinės teorijos uždavinys yra nustatyti, „koku būdu organizacija turi būti sukontroliuota, kad galėtų darbą atlikti efektyviai“ [28, p. 64]. Toks požiūris nulėmė, kad pagrindiniais pasikeitimų instrumentais organizacijose (atitinkamai ir jų darbo efektyvumo kėlimo instrumentu) tapo administracinis nurodymas, sugebantis racionalizuoti personalo veiksmus (pavyzdžiui, nustatyti „efektyvią“ struktūrą ar pašalinti „neefektyvią“) [28, p. 283-306]. Esant mechaniniam požiūriui į organizacijos personalo darbo efektyvumą, teoriniu ir praktiniu požiūriu faktiškai nebuvo liečiami psichologiniai, socialiniai ir politiniai efektyvumo aspektai. Visas tyrinėtojų ir valdymo praktikų dėmesys buvo telkiamas į techninę valdymo proceso pusę organizacijos viduje, vidinės aplinkos faktorių vaidmuo būdavo apeinamas. „Žmogiškųjų santykių mokykla“ neigė mechaninę efektyvumo sampratą, apibrėžiamą formalių tikslų pasiekimu, kaip pernelyg supaprastintą ir neatitinkančią praktikai. Efektyvumas imtas traktuoti kaip sudėtingas, kompleksinis reiškiny, apibrėžiamas visa eile kriterijų: personalo pasitenkinimo savo darbo organizacijos ir jos rezultatų lygiu, kadro kaitos laipsniu organizacijoje, personalo motyvacija ir kt.

2. 2. Veiklos efektyvumo vertinimas mokslinėje literatūroje

Efektyvumo sąvoka yra labai dažnai vartojama tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuose. Efektyvumas yra neatsiejamas nuo bet kokios veiklos. S. Puškoriaus knygoje teigiama, kad „norint palyginti visus variantus tarpusavyje, tenka rinktis kitokio turinio, negu ekonomiškumas, kriterijų, kuris, beje, aprėptų išteklių ekonomiškumo kriterijus, t. y. daug kriterijų suvestų į vieną bendrąjį arba integralųjį kriterijų. Toks kriterijus yra vadinamas efektyvumo kriterijumi“ [23, p. 27-28]. Dauguma Vakarų Europos šalių atlieka mokslinį veiklos efektyvumo vertinimą, tačiau vertinimo kriterijai nėra unifikuoti taikomi skirtingi metodai visai veiklai arba tik kai kuriems aspektams vertinti.

Tiek viešos, tiek privačios įmonės, įstaigos, organizacijos siekia veiklos efektyvumo. Tai rodo, kad veiklos efektyvumas yra labai svarbus globaliniu mastu. Būtina pastebėti, kad norint žinoti, ar veikla yra efektyvi, ar neefektyvi, reikia ją įvertinti remiantis tam tikrais elementais.

Įvertinti viešųjų institucijų veiklos efektyvumą gana sudėtinga. Šiuo metu dar nėra sukurtų realių kriterijų, kurie leistų objektyviai įvertinti viešųjų institucijų kokybinį veiklos efektyvumą. Daugelis autorių mokslinėje literatūroje nurodo skirtingus efektyvumo vertinimo kriterijus, A.Raipos nuomone „pagrindines efektyvumo elementų grupes, gali būti suvokiamos kaip informacinės, socialinės, technologinės ir vadybinės“ [26, p. 274-275]. B.Bitinas vertina veiklos efektyvumą kokybiniu ir kiekybiniu būdais. Kokybinis tyrimas pasižymi šiomis savybėmis :1) tyrimo atvirumas; 2) holistinis požiūris į objektą (objektas suprantamas kaip sistema); 3) kokybiniai duomenys; 4) tyrėjas kaip pažinimo instrumentas; 5) konteksto įtaka; ir kiekybinis: 1) tyrimo uždarumas; 2) analitinis požiūris į objektą (objektas suvokiamas kaip pavienių požymių visuma); 3) kiekybiniai duomenys; 4) tyrėjo maksimalus eliminavimas (tyrėjas stengiasi eliminuoti savo požymį); 5) konteksto neutralumas (siekiama tyrimo rezultatų nepriklausančių nuo ekonominių, socialinių sąlygų). Kokybiškai įvertinti efektyvumą yra sudėtingiau, nes reikalingi tam tikri rodikliai ir vertinimo elementai, kurie leistų įvertinti esamą veiklos situaciją [4, p. 76-77].

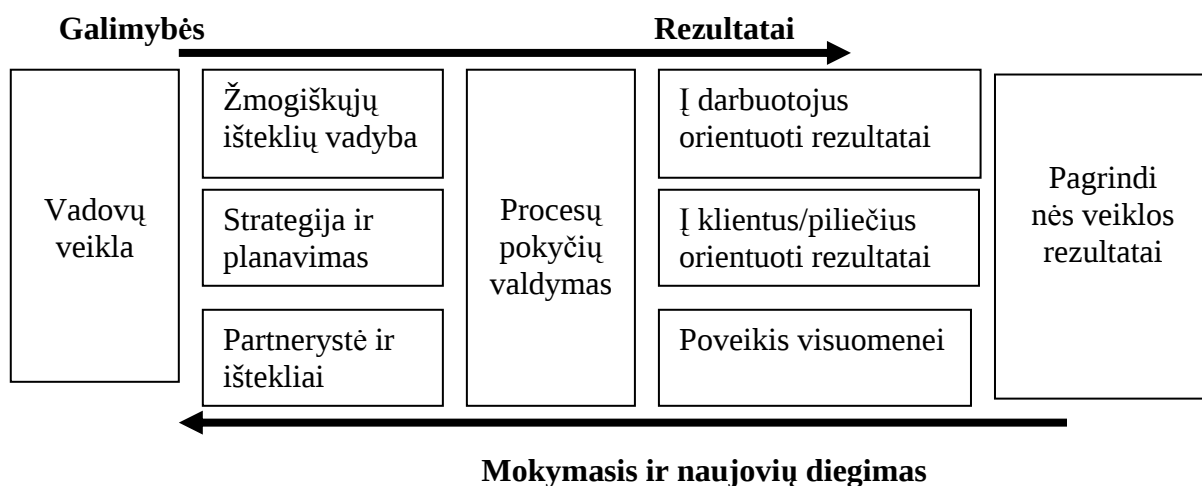
Nagrinėjant efektyvumo vertinimo kriterijus, reikia paminėti R. Petrauskienės sukurta teorinį viešojo administravimo tobulinimo priemonių modelį, kuriame autorė šiuolaikines viešojo administravimo institucijų tobulinimo priemones sąlyginai suskirstė į tris grupes: 1) efektyvumo elementai; 2) inovacinės priemonės; 3) demokratijos plėtros priemonės. Galima teigti, kad viešųjų institucijų veiklos kokybinį efektyvumą įmanoma įvertinti remiantis išvardintomis viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumo didinimo priemonėmis, tačiau siekiant įvertinti viešųjų institucijų veiklos efektyvumą kokybiniu aspektu, tikslinga orientuotis į pirmąją veiklos efektyvumo didinimo priemonių grupę – „Efektyvumo elementai“. Šiai priemonių grupei sąlyginai galima priskirti tokius kokybinio efektyvumo vertinimo elementus: 1) strateginis planavimas; 2) racionalus išteklių naudojimas; 3) tarnautojų profesinis tobulėjimas; 4) etinės normos ir vertybės; 5) organizacijos pokyčių valdymas; 6) tarpinstitucinis bendradarbiavimas [24].

Remiantis nevyriausybiinių organizacijų veiklos efektyvumo tyrimo metodika, veiklos efektyvumą galima nustatyti, įvertinus penkias organizacijos veiklos sritis:

1. Institucijos valdymas. 2. Darbo organizavimas. 3. Išteklių valdymas. 4. Programų įgyvendinimas ir paslaugų teikimas. 5. Išoriniai ryšiai. Išvardintos veiklos sritys galėtų būti pritaikytos viešųjų institucijų veiklos efektyvumo vertinimui [83].

Be paminėtų vertinimo kriterijų reikia pažymėti ir Bendrąjį vertinimo modelį (BVM).

„Vidaus reikalų ministerija, vykdydama Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijos įgyvendinimo 2005–2006 metų priemonių planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 21 d. nutarimu Nr. 197, parengė Bendrojo vertinimo modelio (Common Assessment Framework – CAF) lietuvišką versiją.“ [87]. Šį modelį siūloma taikyti įstaigose diegiant visuotinės kokybės vadybos metodus, prieš tai įsivertinant veiklą.

1 pav. BVM modelio struktūra

Remiantis BVM, galima nustatyti veiklos efektyvumą, taikant galimybių ir rezultatų kriterijus. **Galimybių kriterijai:** 1) vadovų veikla; 2) strategija ir planavimas; 3) žmogiškųjų išteklių vadyba; 4) partnerystė ir ištekliai; 5) procesų ir pokyčių valdymas. **Rezultatų kriterijai:** 1) į klientus/piliečius orientuoti rezultatai; 2) į darbuotojus orientuoti rezultatai; 3) poveikis visuomenei; 4) pagrindinės veiklos rezultatai.

Reikia pastebėti, kad šio modelio struktūra parengta remiantis Europos kokybės fondo tobulumo modeliu, kuris pateikia bendrus organizacijos veiklos vertinimo kriterijus. Šiame modelyje, kaip ir kituose minimuose mokslinėje literatūroje, vadovaujamas „principu, jog veiklos pasiekimus nulems veiklos kokybė. Norint gerinti veiklos pasiekimus, reikia žinoti, ką tobulinti pačioje organizacijos veikloje, o norint identifikuoti tobulintinas organizacijos veiklos sritis, reikia įvertinti organizacijos veiklos kokybę - organizacijos galimybių realizavimą siekiant veiklos rezultatų“ [29]. Reikia pažymėti, kad Bendro vertinimo modelio kriterijai, tiek nevyriausybių organizacijų veiklos efektyvumo vertinimo elementai bei kiti mokslinėje literatūroje pateikti veiklos vertinimo kriterijai su tam tikromis išlygomis gali būti taikomi viešųjų institucijų veiklos efektyvumui vertinti, tačiau juos reikėtų adaptuoti viešosioms institucijoms.

3. VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS EGZISTUOJANTI NEGYVŪNINIŲ MAISTO PREKIŲ IMPORTO KONTROLĖS VALDYMO SISTEMA

Šioje dalyje, norint patikrinti iškeltą hipotezę, bandoma išsiaiškinti esamos valdymo sistemos trūkumus, kurie neužtikrina maisto kontrolės postų efektyvios veiklos. „Viešojo administravimo efektyvumą dažniausiai suprantame kaip viešąją politiką, racionalų išteklių naudojimą, pozityvios organizacijos filosofijos ir organizacinės kultūros įtvirtinimą. Tačiau viešųjų institucijų veiklos samprata skiriasi nuo privataus verslo struktūrų efektyvumo sąlygų ir veiksmų, nes viešųjų ir privačių struktūrų institucijų veiklos aplinka gerokai skiriasi. Viešųjų institucijų misija ir funkcijos yra patvirtintos įstatymais, jų veikla kur kas atviresnė visuomenės kontrolei ir vertinimui, labiau detalizuotos veiklos taisyklės ir procedūros, pati veikla reglamentuojama ir ribojama finansinių galimybių“ [25, p.14]. Gerokai skiriasi vertinimo kriterijai, tačiau, siekiant identifikuoti organizacijos veiklos efektyvumo problemas, pamėginsime pritaikyti kai kuriuos veiklos efektyvumo vertinimo kriterijus: organizacijos valdymas, darbo organizavimas, žmogiškųjų išteklių valdymas, programų įgyvendinimas ir paslaugų teikimas, išoriniai ryšiai, organizacijos pokyčių valdymas, tarpinstitucinis bendradarbiavimas, informacinės technologijos.

Tam, kad patvirtintume ar paneigtume mums žinomas problemas, pasinaudosime Herberto Simono sprendimų priėmimo modeliu, kuris išskiria tris sprendimų priėmimo etapus:

1. Apmąstymas (problemos nagrinėjimas ir sprendimų kriterijų nustatymas). 2. Sprendimų variantų kūrimas (galimų sprendimų paieška). 3. Pasirinkimas (variantų vertinimas ir geriausio varianto pasirinkimas).

Taikant šį modelį ne visuomet gaunamas tenkinantis rezultatas, gali pasikeisti problemos arba kriterijų supratimas, todėl savo darbe bandoma pritaikyti priešasčių ir pasekmių diagramą, kuri turėtų padėti nagrinėti esamas ir galimas problemų atsiradimo priežastis.

Be to, Herbertas Simonas išskyrė du sprendimų tipus: užprogramuotus - žinomų besikartojančių problemų sprendimai, kai mintys būna susiformavusios; neužprogramuotus – naujų, dar neišspręstų problemų sprendimai [15, p.11].

3. 1. Pasienio veterinarijos postai, maisto kontrolės postai ir juose nustatyta įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto produktų saugos ir kokybės kontrolės tvarka

Iš ES šalių vežamų į Lietuvą maisto produktų kontrolė atliekama tik rinkoje. Tiekiamų į Lietuvos rinką iš kitų ES šalių maisto produktų kontrolė yra atliekama, vadovaujantis Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2003 m. gruodžio 22 d. įsakymu patvirtintais Valstybinės maisto kontrolės principais [70]. Užtikrinant vieningą ir nuoseklų maisto kontrolės sistemą, teritorinės valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos rengia ir patvirtina kasmetines maisto kontrolės programas, kuriose nustatyta, kad į Lietuvos Respubliką įvežti galima tiksliai tas negyvūninės kilmės maisto prekes, kurios atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus saugos ir kokybės reikalavimus, išskyrus atvejus, numatytus Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse. Už įvežamų į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją ir įvežtų į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugą ir kokybę atsako jų importuotojai.

Negyvūninėms maisto prekėms muitinio tranzito procedūra nuo Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimo punkte veikiančios muitinės įstaigos iki muitinės įstaigos, veikiančios muitų teritorijoje, įforminama tik po to, kai jos patikrinamos valstybės sienos perėjimo punkte veikiančiame pasienio veterinarijos poste.

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymu ir Europos komisijos sprendimu 2006/504/EC patvirtinta 12 pasienio veterinarijos postų: trys geležinkelių (Pagėgių, Kybartų, Kenos), penki kelių (Kybartų, Panemunės, Šalčininkų, Medininkų, Lavoriškių), trys jūrų uostai (Pilies, Malkų, Molo), vienas aerouosto (Vilniaus m.), kuriuose atliekama iš trečiųjų šalių įvežamų gyvūnų ir gyvūninių produktų veterinarinė kontrolė [71].

Importuojamų negyvūninių maisto prekių iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką kontrolės tvarka pasienio veterinarijos postuose ir maisto kontrolės postuose vykdoma pagal Valstybinės maisto ir veterinarijos direktoriaus patvirtintą įvežamų į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės tvarką [72] ir kitus Lietuvos bei ES teisės aktus. 2004 metais kai kurie tvarkos punktai buvo pakeisti nurodant, kad „Maisto kontrolės postai įveda duomenis apie negyvūnines maisto prekes, įtrauktas į „Jautrių“ maisto prekių sąrašo 1 punktą, kurioms po muitinio sandėliavimo buvo įforminti muitinės sankcionuoti veiksmai“ [73].

Norint išsiaiškinti esamus valdymo trūkumus, kurie įtakoja Maisto kontrolės postų veiklą, būtina nustatyti ir išsianalizuoti iš trečiųjų šalių įvežamo negyvūninio maisto saugos ir kokybės kontrolės procesą. Pagal šiuo metu galiojančią Tvarką galima suskirstyti įvežamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolę į etapus:

1 etapas. Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimo punktuose veikiančiuose pasienio veterinarijos postuose:

1. 1. Atliekamas negyvūninių maisto prekių dokumentų patikrinimas.

Pagal šiuo metu galiojančią tvarką poste atliekamas dokumentų tikrinimas ir atitikties deklaracija pažymima žyma „Be maisto kontrolės įstaigos leidimo realizuoti draudžiama“, posto antspaudu ir valstybinio veterinarijos gydytojo vardiniu spaudu. Pagal dabar galiojančią tvarką, šiai siuntai gali būti įforminamos išleidimo į laisvą apyvartą, maitinės prižiūravimo perdirbimo ar laikinojo įvežimo perdirbti maitinės procedūros, tačiau realizuoti siuntą galima tik teritorinei valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai patikrinus maisto kontrolės postuose arba importuotojo sandėliuose.

1. 2. „Jautrių“ maisto prekių įvedimas į kompiuterinę duomenų bazę.

Informacija apie maisto prekes, įtrauktas į „jautrių“ maisto prekių sąrašą, patvirtintą Sveikatos apsaugos ministro įsakymu [74], įvedama į kompiuterinę duomenų bazę. Į sąrašą patenka šie produktai: riešutai (pistacijos, žemės, lazdynų, braziliniai, anakardžių, makadamijų riešutai ir jų produktai); figos; citrusiniai vaisiai; paprikos; vynuogės, šviežios arba džiovintos; bruknės; spanguolės; sojos padažai; sojos ir kukurūzų produktai; joduota druska; maisto papildai; palmių aliejus ir kt. Atlikus išvardintas procedūras, atitikties deklaracijos pažymimos:

1) žyma „Realizuoti leidžiama“ dedama, kai: tiekėjo atitikties deklaracijos atitinka nustatytus reikalavimus; maisto prekės atitinka nustatytus saugos, kokybės, privalomuosius reikalavimus; maisto prekės gabentos, laikantis teisės aktuose ar tiekėjo atitikties deklaracijoje nurodytų gabenimo sąlygų; 2) žyma „Privaloma papildoma kontrolė“ dedama, kai: įvežami maisto priedai ir jų mišiniai, neturintys Respublikinio mitybos centro išduoto registracijos pažymėjimo; įvežamos maisto prekės iš (arba kilusios iš) Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos Briansko, Kalugos, Tulos ir Čeliabinsko sričių, nes privaloma atlikti šių prekių užterštumo radioaktyviaisiais izotopais tyrimus; reikia periodinės (vizualinės ar laboratorinės) kontrolės; 3) žyma „Be maisto kontrolės įstaigos leidimo realizuoti draudžiama“ dedama, kai: greitai gendančioms, užšaldytoms, šaldytoms (t.y. toms, kurias reikia laikyti tam tikromis sąlygomis) ir toms maisto prekėms, kurias negalima nuodugnai ištirti maitinės įstaigoje, ir išskirtoms įvežamų į Lietuvos Respubliką maisto prekių, kurias tikrina maisto kontrolės įstaigos, sąraše, – joms reikia laboratorinės kontrolės.

2 etapas. Maisto kontrolės postuose maitų teritorijoje, prieš įforminant išleidimo laisvai cirkuliuoti, laikinojo įvežimo perdirbti ir maitinės prižiūravimo prekių perdirbimo procedūras, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos teritoriniai padaliniai patikrina negyvūninių maisto prekių saugą ir kokybę.

2. 1. Siuntą lydinčių dokumentų patikrinimas. Importuotojas privalo turėti tiekėjo atitikties deklaraciją lietuvių (arba anglų, vokiečių, rusų) kalba. Tiekėjo atitikties deklaracijoje, be nustatytųjų bendrųjų reikalavimų, privalo būti pateikti tiekėjo deklaruojami saugos ir kokybės rodikliai ir Tvarkoje nurodyta informacija.

2. 2. Vizualinė kontrolė: pagaminimo ir realizacijos datos (Tinkamumo vartoti terminai); pakuočių, prekių būklė; ženklavimas.

2. 3. Laboratorinė kontrolė -atitikties saugos ir kokybės patikrinimas - (svarbiausia nustatyti tikrinimų intensyvumą ir mėginių ėmimo dažnumą).

Įprastinė kontrolė –kai iki 10 % siuntų tikrinama laboratoriskai, t. y. tikrinama 1 iš 10 siuntų. Labai svarbu, kad importuotojas nenumatyty, kuri sekanti iš 10-20 siuntų bus tikrinama. Inspektorius turi atsitiktinai parinkti, kuri siunta bus tikrinama.

ES specialiaisiais teisės aktais nustatyta kontrolė – tai toks kontrolės lygis, kai reikia intensyvesnio mėginių ėmimo. Ši kontrolė pasirenkama tada, kai: 1) tikrinamos naujų, nežinomų importuotojų siuntos, norint gauti informacijos apie importuotojo patikimumą; 2) importuotojas anksčiau mėgino įvežti maisto prekes, neatitinkančias nustatytų reikalavimų.

Tais atvejais 3-5 sekančios siuntos tikrinamos iš eilės ir jei nustatoma, kad jos atitinka reikalavimus, pereinama prie įprastinės kontrolės.

Atlikus dokumentų patikrinimą, duomenys turi būti įvedami į kompiuterinę duomenų bazę („jautrūs produktai“), kadangi „iš trečiųjų šalių importuojamų „jautrių“ maisto prekių sąrašė išvardytų prekių siuntoms teisės aktų nustatyta tvarka atliekama privaloma papildoma kontrolė – dokumentų ir laboratoriniai tyrimai arba higieninė (visuomenės sveikatos saugos) ekspertizė.

Prekėms, kurioms turi būti atlikta higieninė (visuomenės sveikatos saugos) ekspertizė, importuotojai privalo pateikti prekių saugą ir tinkamumą patvirtinančius dokumentus bei prekių pavyzdžius. Ekspertizė atliekama per 10 darbo dienų iki ketinimo importuoti prekę į Lietuvos Respubliką“.

Be minėtų teisės aktų, Maisto kontrolės postai ir Pasienio veterinarijos postai savo veikloje vadovaujasi ES priimtais papildomais sprendimais, kurie priimti atsižvelgiant į maisto produktų falsifikavimą Sudano dažais ir jų rizikingumą.

Nuo 2006 m. spalio 1 dienos įsigaliojo Komisijos sprendimas 2006/504/EB dėl specialiųjų reikalavimų, taikomų tam tikriems maisto produktams, kurie gali būti užteršti aflotoksinais: paprikai ir paprikos produktams; palmių aliejui; pistacijoms ir jų produktams iš Irano Islamo Respublikos, riešutams ir jų produktams iš Egipto Arabų Respublikos, žemės riešutams ir jų produktams iš Kinijos Liaudies Respublikos; figoms ir jų produktams, lazdyno

riešutams ir jų produktams, pistacijoms ir jų produktams iš Turkijos Respublikos, riešutams ir jų produktams iš Brazilijos Federacinės Respublikos.

4. ĮVEŽAMŲ IŠ TREČIŲJŲ ŠALIŲ EGZISTUOJANČIOS NEGYVŪNINIŲ MAISTO PREKIŲ SAUGOS IR KOKYBĖS KONTROLĖS VALDYMO SISTEMOS TYRIMAS

4. 1. Tyrimo metodika ir apimtis

Siekiant patvirtinti iškeltą hipotezę – „Įvežamų iš trečiųjų šalių egzistuojanti Negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės valdymo sistema neužtikrina Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos maisto kontrolės postų efektyvios veiklos“, buvo atliktas tyrimas. Prieš pradėdant tyrimą buvo gautas išankstinis Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus žodinis sutikimas, kuris suteikė leidimą atlikti asmens duomenų tvarkymo veiksmus mokslinio tyrimo tikslais be duomenų subjekto sutikimo (sudaryti moksliniams tyrimams vykdyti būtiną inspektorių registro populiaciją), kurio pagrindu buvo sudaryta ekspertinė imtis iš 125 specialistų, reprezentuojančių visą Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės egzistuojančią valdymo sistemą.

Atsižvelgiant į atliekamos kontrolės specifiškumą respondentai (125) buvo suskirstyti į keturias grupes: pagal užimamas pareigas ir darbo vietą.

Pagal darbo vietą respondentai suskirstyti į dvi grupes:

1. Pasienio ir transporto valstybinės veterinarijos tarnybos 57 inspektorių grupė (valstybiniai veterinarijos gydytojai - inspektoriai) ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos ir 10 apskričių Valstybinių maisto ir veterinarijos tarnybų bei jai priklausančių maisto kontrolės postų 68 inspektorių grupė (vyriausieji specialistai - maisto produktų inspektoriai).

2. Pagal užimamas pareigas, respondentai suskirstyti į vadovus (28 respondentai) ir inspektorius (97 respondentai).

Tyrimui atlikti parengta anoniminė anketa – klausimynas, pasinaudojant turima praktine patirtimi, ES ekspertų ataskaitose nurodyta pastaba, kad Muitinės statistikos departamento registras apie importuotas maisto prekes neatitinka Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos teikiamiems duomenims, bei pokalbio metu su VMVT maisto skyriaus ir Rizikos valdymo skyriaus inspektoriais gauta informacija apie esamą valdymo sistemą. Anoniminę anketą – klausimyną sudarė 26 klausimai. Dauguma klausimų uždaro tipo. Bendroje dalyje buvo pateikti klausimai apie užimamas pareigas, darbo vietą. Didžioji dalis klausimų buvo skirta esamų valdymo problemų įvertinimui ir pasiūlymų, kaip gerinti maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą ir visą importuojamų negyvūninių maisto prekių kontrolės sistemą, patvirtinimui.

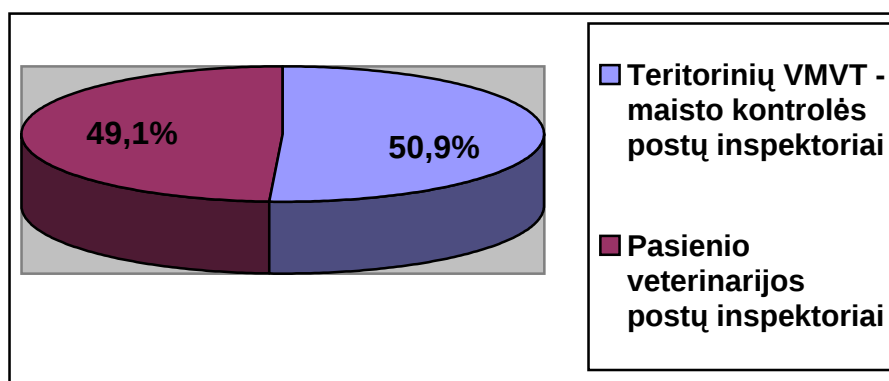
2006 m. liepos - rugsėjo mėn. visiems atrinktiems tiriamiesiems buvo išdalintos 125 anoniminės anketos. Anketos nustatytu laiku buvo surinktos į specialiai padarytą dėžę tam, kad būtų išlaikytas anonimiškumo principas. Buvo užpildyta ir grąžinta 116 anketų. Apklausą vykdė teritorinių Valstybinių maisto ir veterinarijos tarnybų specialistai (tyrimo anketa pridedama).

Duomenų analizė buvo atliekama naudojant kompiuterinių programų SPSS -11.0 ir WinPepi 2006 versijas. Duomenys apdoroti, apskaičiuojant rodiklių absoliutinius dydžius ir procentines išraiškas, 95 proc. pasikliautinus intervalus (PI); ryšiui tarp dydžių nustatyti naudotas Pirsono koreliacijos koeficientas, skirtumų tarp grupių patikimumas vertintas χ^2 testu. Išvada, kad grupės skiriasi, buvo daroma, kai $\alpha = 0,05$ (α – statistinio reikšmingumo lygmuo).

5. REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS.

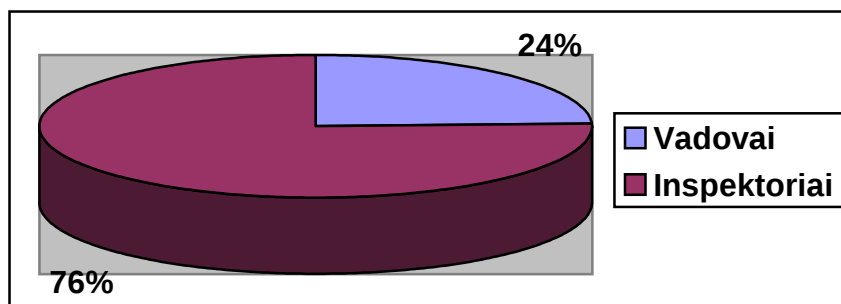
5. 1. Tiriamojo objekto charakteristika.

Respondentų pasiskirstymas pagal darbo vietą pateiktas 2 pav. Daugiau respondentų buvo apklausta iš teritorinių Valstybinių maisto ir veterinarijos tarnybų – maisto kontrolės postų (50,9 %), negu iš Pasienio ir transporto valstybinės veterinarijos tarnybos pasienio veterinarijos postų (49,1 %).

2 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Kur Jūsų darbo vieta?“

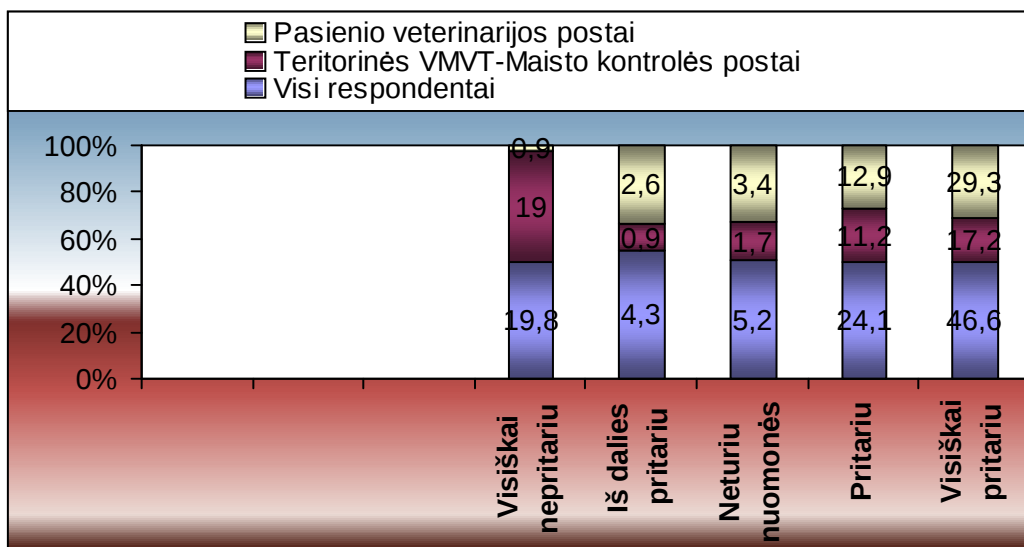
Respondentai pagal užimamas pareigas pasiskirstė sekančiai: 24,1 %-vadovai ir 75,0 %-inspektoriai (3 pav.).

3 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Kokios Jūsų užimamos pareigos?“

5. 2. Tiriamojo objekto valdymo sistemos trūkumų atskleidimas

Vertinant organizacijos valdymą, tyrimo rezultatai parodė, kad Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pavaldžių įstaigų organizacinės struktūros tobulinimui pritarė daugiau pasienio veterinarijos postų respondentų (29,3 %), lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondентаis (11,2 %) ($\chi^2=8$, $p=0,0001$). Be to (4 pav.) matome, kad didelis procentas visų atsakiusių į šį klausimą visiškai pritarė (46,6 %) arba pritarė (24,1 %).

4 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ką Jūs manote apie pasienio veterinarijos postų ir maisto kontrolės postų esamą organizacinę struktūrą. Ar manote, kad esamą organizacinę struktūrą reikia tobulinti?“

1 lentelė. Duomenys apie Pasienio veterinarijos postuose ir teritorinių VMVT maisto kontrolės postuose dirbančių inspektorių nuomonę

Inspektorių darbo vieta	Nuomonė apie pasienio veterinarijos postų ir maisto kontrolės postų esamos organizacinės struktūros tobulinimą					š viso
	Visiškai pritariu (γ_1)	Pritariu (γ_2)	Neturiu nuomonės (γ_3)	Iš dalies pritariu (γ_4)	Visiškai nepritariu (γ_5)	
PVP inspektoriai (x_1)	34 (26,534)	15 (13,758)	4 (2,948)	3 (2,456)	1 (11,301)	57
Teritorinių VMVT maisto kontrolės postų inspektoriai (x_2)	20 (28,396)	13 (14,754)	2 (3,155)	2 (2,629)	22 (12,094)	61
Iš viso	54	28	6	5	23	116

Norint patikrinti homogeniškumą, tikrinamos šios statistinės hipotezės: H_0 - tvirtina, kad visi respondentai turi vienodą nuomonę apie esamos organizacinės struktūros tobulinimą, hipotezė H_1 – tų grupių respondentų nuomonė yra skirtinga.

Kriterijaus statistika apskaičiuojama pagal formulę:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^2 \sum_{j=1}^5 \frac{(o_{ij} - e_{ij})^2}{e_{ij}},$$

čia: o_{ij} - kintamųjų porų dažniai, tokie, kurie 1 lentelėje be skliaustelių, e_{ij} - tikėtini dažniai (skliausteliuose – jie turėtų būti, jei požymiai būtų nepriklausomi).

Tikėtini dažniai apskaičiuojami pagal formulę:

$$e_{ij} = \frac{n_i m_j}{n},$$

čia: n_i – respondentų i pagal darbo vietą skaičius (žr. paskutinį 1 lentelės stulpelį); m_j – respondentų, išsakiusių j kategorijos nuomonę, skaičius (žr. paskutinę 1 lentelės eilutę).

Apskaičiuojame kriterijaus statistiką pagal formulę:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^2 \sum_{j=1}^5 \frac{(o_{ij} - e_{ij})^2}{e_{ij}} = 23,099$$

Laisvės laipsniai apskaičiuojami pagal formulę:

$$(r-1)(c-1),$$

t.y., dauginamas eilučių skaičius iš stulpelių skaičiaus, prieš tai atėmus vienetą. Kadangi $r=2$, $c=5$, tai laisvės laipsnių skaičius yra 4. Pasirinkus reikšmingumo lygmenį $\alpha = 0,05$, esant laisvės laipsnių skaičiui $(2-1)(5-1)=4$, iš lentelės randame skirstinio χ^2 kritinę reikšmę $\chi^2_{0,05}(4) = 9,49$ [23, p. 306].

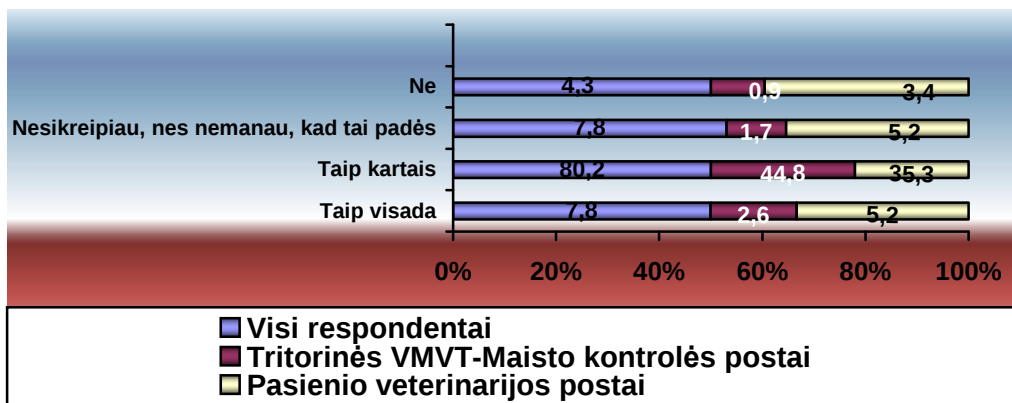
Skirtumas tarp kritinės reikšmės ir kriterijaus statistikos yra ganėtinai didelis, todėl galima sumažinti paklaidos (reikšmingumo lygmens) dydį, pvz., pasirinkus reikšmingumo lygmenį $\alpha = 0,0001$:

$$\chi^2_{0,0001}(4) = 23,513$$

Kadangi taikomo kriterijaus statistika yra mažesnė už kritinę reikšmę ($23,099 < 23,513$), tai galime teigti, kad pasienio veterinarijos postų ir teritorinių VMVT maisto kontrolės postų nuomonė dėl pasienio veterinarijos postų ir maisto kontrolės postų esamos organizacinės struktūros tobulinimo yra vienodos, todėl reikia atmesti H_1 hipotezę.

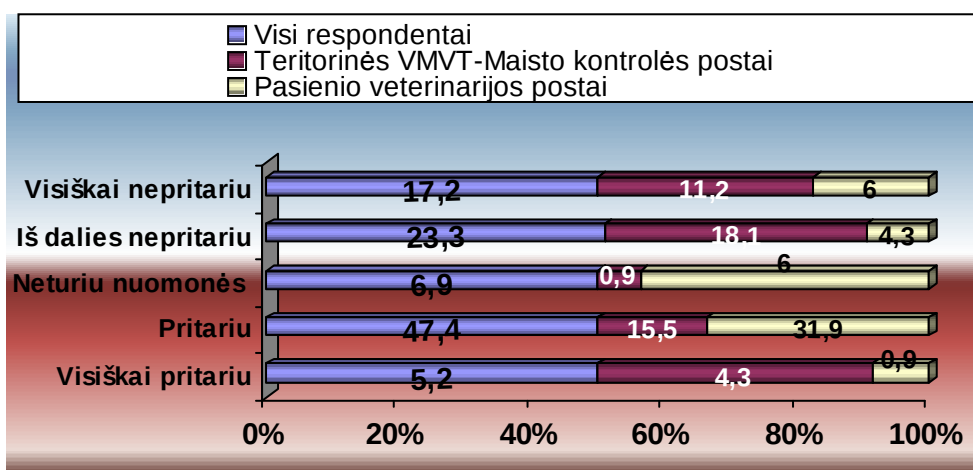
Analizuojant respondentų dalyvavimą gerinant esamą valdymo sistemą, pastebime, kad respondentų nuomonės nesutapo, tačiau dėl organizacinės struktūros tobulinimo daugiau kreipėsi teritorinių VMVT – maisto kontrolės postų respondentų (44,8%), lyginant su pasienio

veterinarijos postų (35,3 %) respondentais ($\chi^2=6$, $p=0,06$). Tačiau reikia pažymėti, kad 7,8 %, respondentų nesikreipė, nes nemano, kad tai padės (5 pav.).

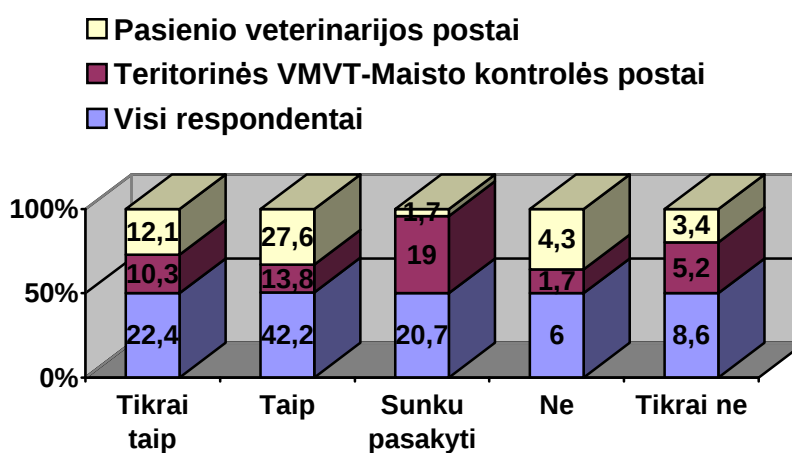
5 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Ar Jūs kada nors kreipėtės į VMVT vadovus dėl organizacinės struktūros tobulinimo?“

Lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentais (15,5 %), daugiau pasienio veterinarijos postų (31,9 %) respondentų pritaria, kad įvykdžius reorganizaciją VMVT Pasienio ir transporto valstybinėje veterinarijos tarnyboje ir perdavus pasienio veterinarijos postus teritoriniams VMVT padaliniais, bus geriau vykdoma negyvūninio maisto prekių importo kontrolė. Tačiau 11,2 % teritorinių VMVT maisto kontrolės postų respondentų visiškai nepritarė, kai tuo tarpu pasienio veterinarijos postų respondentų visiškai nepritarė tik 6,0 % ($\chi^2=8$, $p=0,0001$) (6 pav.).

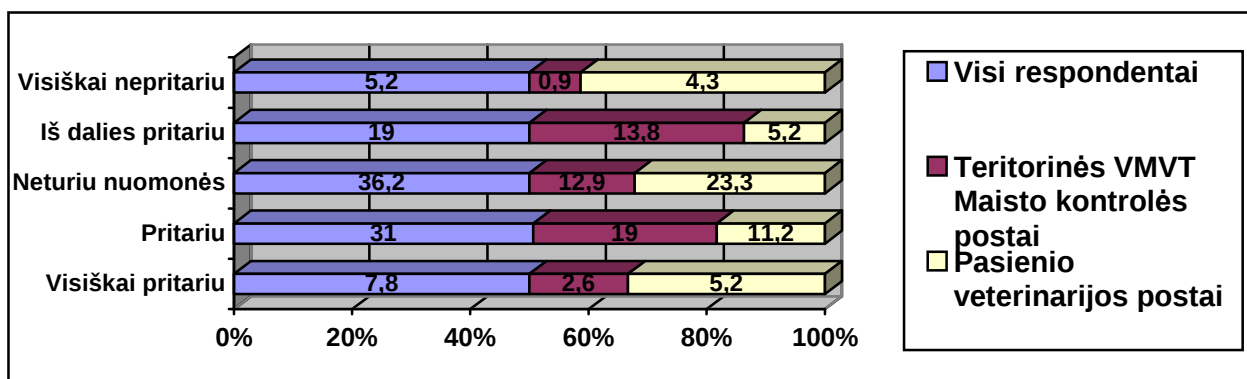
6 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Ar pritariate, kad įvykdžius VMVT Pasienio ir transporto valstybinėje veterinarijos tarnyboje reorganizaciją ir perdavus pasienio veterinarijos postus teritoriniams VMVT padaliniais, bus geriau vykdoma negyvūninio maisto prekių importo kontrolė?“

Daugiau (27,6 %) pasienio veterinarijos postų respondentų pritaria, kad reikalinga negyvūninio maisto importo kontrolė pasienio veterinarijos postuose, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondентаis ($\chi^2=8$, $p=0,01$). Visų respondentų atsakymai į šį klausimą pasiskirstė įvairiai (tikrai taip -22,4 %; tikrai - 42,0 %; sunku pasakyti - 20,7 %; ne- 6 % ir tikrai ne – 8 %), tačiau matome bendrą tendenciją iš respondentų atsakymų, kad negyvūninių maisto prekių importo kontrolė pasienio veterinarijos postuose reikalinga (7 pav.):

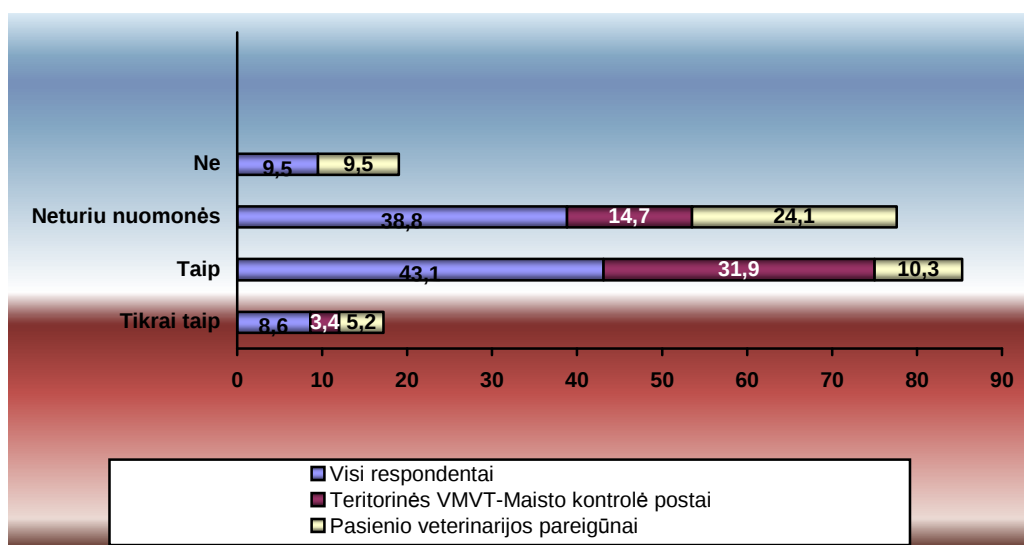
7 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar reikalinga negyvūninio maisto importo kontrolė pasienio veterinarijos postuose?“

Pagal atlikto tyrimo duomenis ir mūsų pasirinktą statistinio reikšmingumo lygmenį $\alpha = 0,05$, esant $\chi^2=10$, $p=0,069$ teiginį, kad visų respondentų nuomonė dėl įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės, perdavus pirminį duomenų patikrinimą Muitinei, pablogėtų yra vienoda, reikia atmesti. (8 pav.)

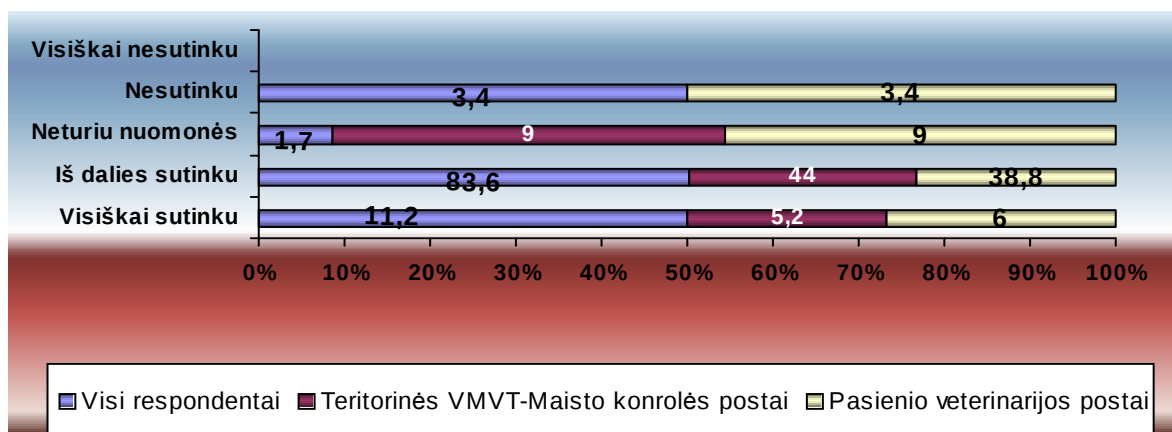
8 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar maisto saugos ir kokybės kontrolė pablogėtų, jei pirminį importuojamų negyvūninių maisto prekių duomenų patikrinimą atliktų ne pasienio veterinarijos postai, o Muitinė, paliekant antrinį patikrinimą maisto kontrolėms postams teritorijos viduje?“

Vertinant darbo organizavimą, t.y. planų rezultatų peržvalgą (9 pav.), matome: didesnis procentas teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų (31,9 %) pritarė, kad vadovai tikrina tikslo pasiekimo lygį visuose tarnybos lygmenyse, lyginant su pasienio veterinarijos veterinarijos postais (10,3 %), tačiau didesnis procentas pasienio veterinarijos postų respondentų (24,1 %) neturi nuomonės šiuo klausimu, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postais (14,7 %), ir neatsakė tik (9,5 %) visų pasienio veterinarijos postų respondentų. Išanalizavus duomenis galime tvirtinti, kad respondentų (43,1 %) nuomonės sutampa, jog vadovai tikrina tikslo pasiekimo lygį visuose tarnybos lygmenyse ($\chi^2=6$, $p=0,0001$).

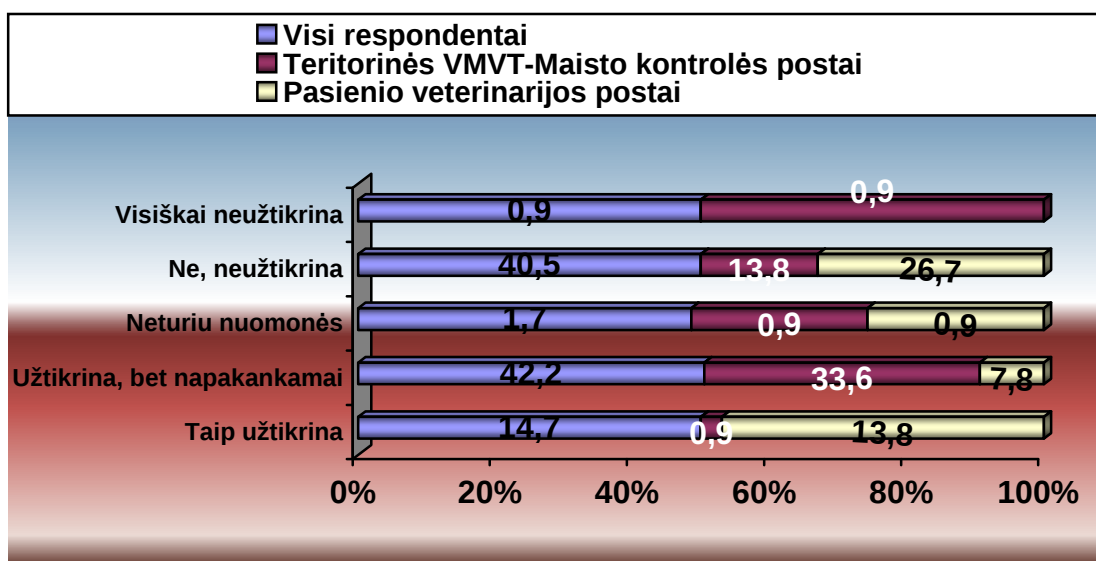
9 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar Jūs manote, kad vadovai tikrina tikslo pasiekimo lygį visuose tarnybos lygmenyse?“

Analizuojant respondentų atsakymus, ar VMVT vadovai iškeltus uždavinius, susijusius su maisto prekių importo kontrole, vertina pagal veiklos rezultatus, nustatyta, kad pateikti duomenis (10 pav.) nėra statistiškai patikimi ($\chi^2=6$, $p=0,586$), tačiau matome, kad teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų didesnis respondentų procentas (44,0 %) iš dalies sutiko, kad vadovai iškeltus uždavinius, susijusius su maisto prekių importo kontrole, vertina pagal veiklos rezultatus, lyginant su pasienio veterinarijos postų (38,8 %) respondentais.

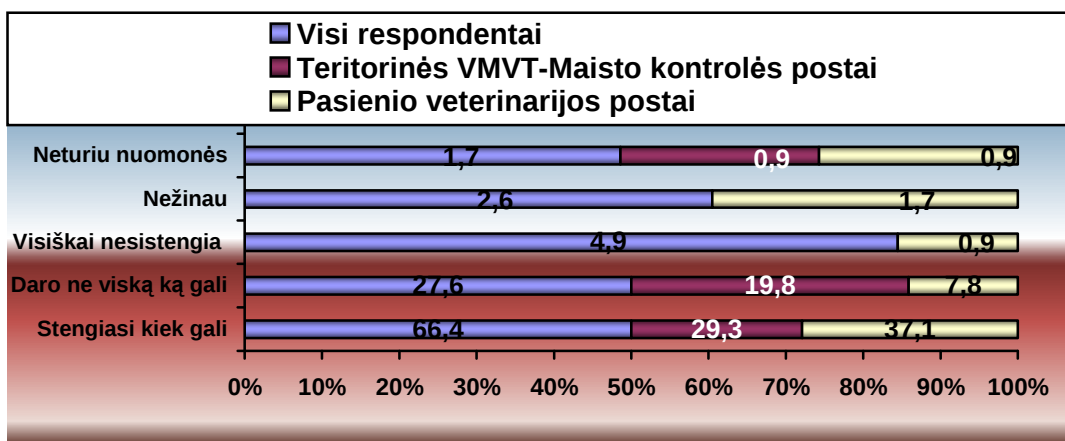
10 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Ar Jūs sutinkate, kad VMVT vadovai iškeltus uždavinius, susijusius su maisto prekių importo kontrole, vertina pagal veiklos rezultatus?“

Vertinant, ar esama importuojamų į LR ne gyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarka užtikrina maisto kontrolės postų efektyvią veiklą, galime tvirtinti ($\chi^2=8$, $p=0,0001$), kad daugiau teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų (33,6 %) atsakė, jog ši tvarka neužtikrina efektyvios veiklos pakankamai, lyginant su pasienio veterinarijos veterinarijos postais (7,8 %), tačiau didesnis procentas pasienio veterinarijos postų respondentų (26,7 %) atsakė, kad neužtikrina, palyginus su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų atsakymais (13,8 %). Todėl galima teigti, kad esama įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką ne gyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarka nepakankamai užtikrina maisto kontrolės postų veiklos efektyvumo (11 pav.).

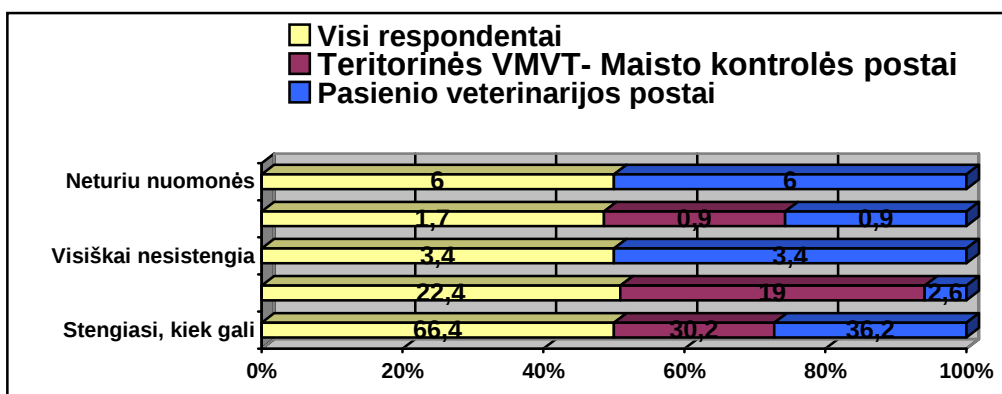
11 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar esama importuojamų į LR ne gyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarka užtikrina maisto kontrolės postų efektyvią veiklą?“

Iš (66,4 %) visų respondentų, atsakiusių į šį klausimą, didesnis procentas (37,1 %) pasienio veterinarijos postų respondentų pritarė, kad centrinė valdžia (Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba) stengiasi kiek gali padėti spręsti negyvūninio maisto prekių importo kontrolės kaip sistemos problemas, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (29,3 %) respondentų atsakymais ($\chi^2=10$, $p=0,0001$) (12 pav.).

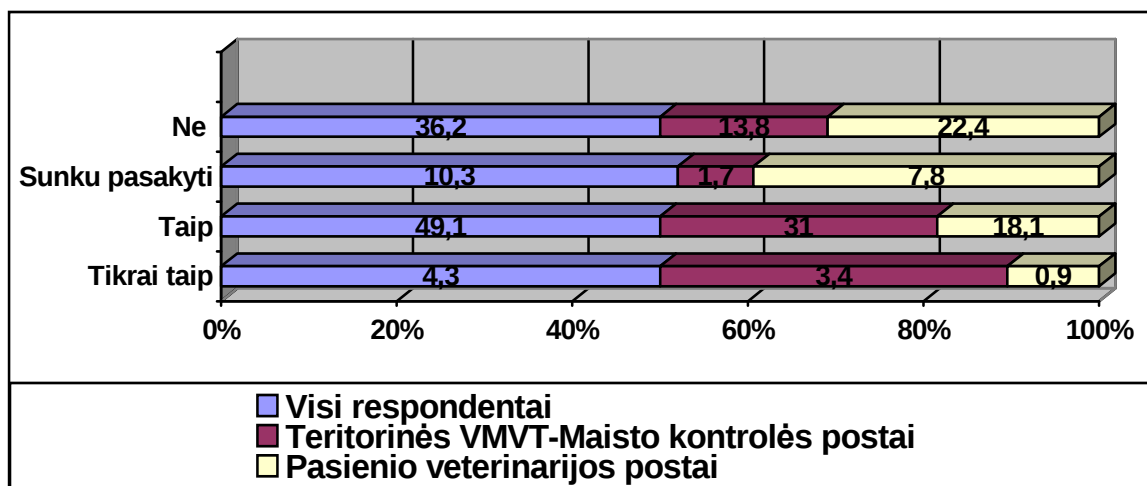
12 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar Jūs manote, kad centrinė valdžia daro viską, ką gali, ar ne viską, padėdama spręsti negyvūninio maisto importo kontrolės kaip sistemos problemas?“

Vertinant vadovų pastangas (13 pav.), net 66,5 % respondentų, atsakiusių į šį klausimą, nurodė, kad VMVT vadovai stengiasi, kiek gali, dirbančiuosius įtraukti sprendžiant negyvūninio maisto importo kontrolės problemas. Nors reikšmingo skirtumo nėra, tačiau didesnė dalis (36,2 %) pasienio veterinarijos postų respondentų pritarė, kad vadovai stengiasi, kiek gali dirbančiuosius įtraukti, sprendžiant negyvūninio maisto prekių importo kontrolės problemas, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (30,2 %) respondentų atsakymais. Net 19,0 % teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų atsakė: daro ne viską, ką gali, lyginant su pasienio veterinarijos postų (2,6 %) respondentais ($\chi^2=8$, $p=0,0001$).

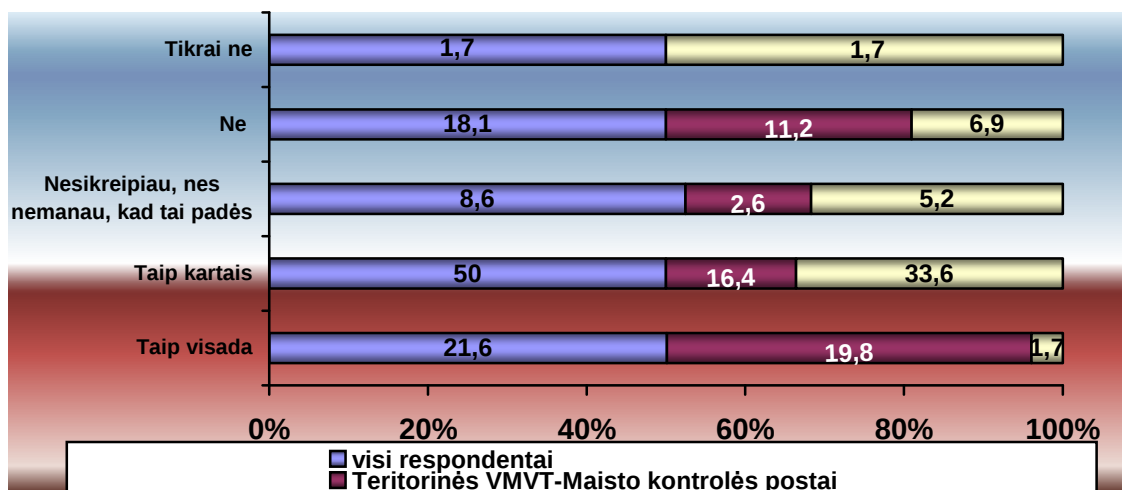
13 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar VMVT vadovai stengiasi dirbančiuosius įtraukti sprendžiant negyvūninio maisto importo kontrolės problemas?“

Didesnė dalis (49,1 %) visų respondentų (14 pav.), atsakiusių į šį klausimą, pritarė, kad turint rimtų pastabų dėl iš trečiųjų šalių įvežamų į Lietuvos respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos ir pareiškus rimtas pretenzijas VMVT vadovams arba savo viršininkams, galėtų ją patobulinti. Tačiau 31,0 % teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų pritarė, kad šią tvarką galėtų patobulinti, kai tuo tarpu net 22,4 % pasienio veterinarijos postų respondentų tam nepritarė ($\chi^2=6$, $p=0,002$).

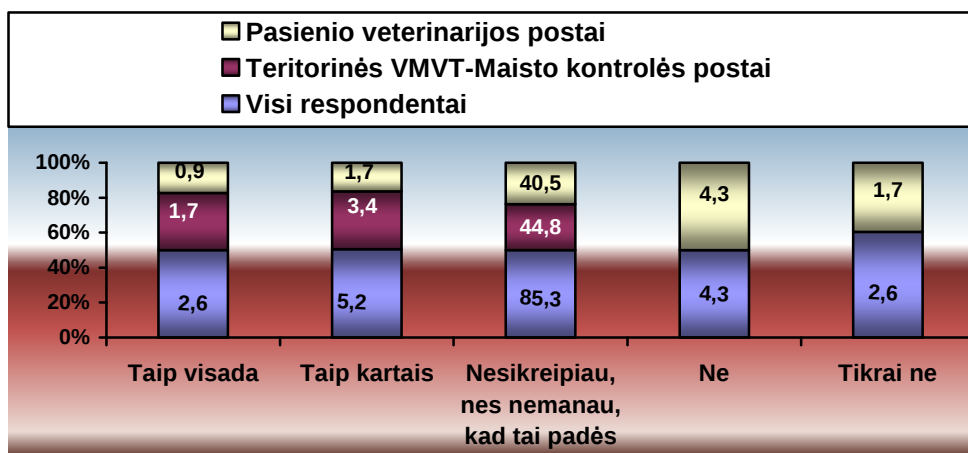
14 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Jei Jūs turite rimtų pastabų dėl iš trečiųjų šalių įvežamų į LR negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos, ar manote, kad galite ją patobulinti, jei pareikšite savo pretenzijas savo viršininkams ar centrinės įstaigos vadovams?“

Iš aukščiau pateiktų duomenų analizės matome, jog daugelis respondentų patvirtino, kad egzistuojanti įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių kontrolės valdymo sistema nepakankamai užtikrina maisto kontrolės postų efektyvią veiklą ir kad vadovai stengiasi dirbančiuosius įtraukti į valdymą. Gauti tyrimo rezultatai (15 pav.) parodo, kad net 50,0% visų atsakiusių respondentų kreipėsi į centrinę VMVT valdžią dėl iš trečiųjų šalių įvežamų negyvūninių maisto prekių kontrolės tvarkos patobulinimo, tame tarpe kreipėsi dėl tvarkos patobulinimo didesnis procentas (33,6%) pasienio veterinarijos postų respondentų, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondентаis (16,4 %). Kiti respondentai nesikreipė arba nesikreipė, nes nemanė, kad padės ($\chi^2=8$, $p=0,0001$).

15 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar Jūs kada nors kreipėtės į centrinę valdžią dėl iš trečiųjų šalių įvežamų į LR negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos patobulinimo?“

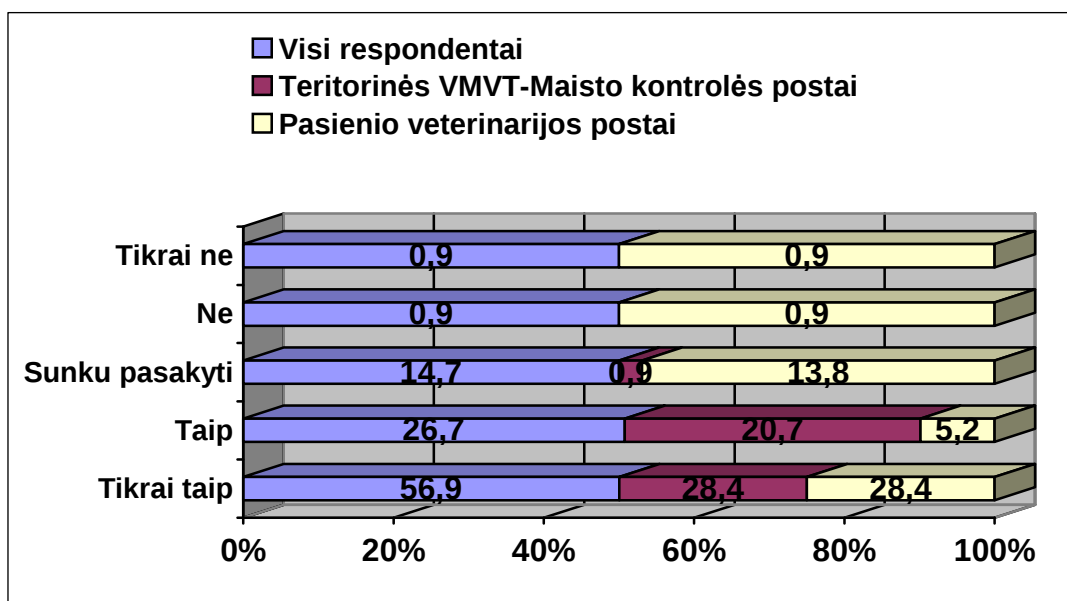
Nors yra žinoma, kad neefektyviai naudojama RASFF informacija dažnai net nenaudojama, tačiau net 85,3 % visų atsakiusių į šį klausimą respondentų nesikreipė į VMVT vadovus dėl informacijos perdavimo teritorinėms VMVT apie įvežamas iš trečiųjų šalių negyvūnines maisto prekes, kurios neatitinka saugos reikalavimų, tvarkos patobulinimo, nes nemano, kad tai padės. Tame tarpe, didesnis procentas (44,8 %) teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų nesikreipė dėl minėtos tvarkos patobulinimo, lyginant su pasienio veterinarijos postų (40,5 %) respondentais ($\chi^2=8$, $p=0,0001$) (16 pav.). Atlikus duomenų analizę galime teigti, kad respondentų nuomonės sutampa, jos skiriasi su tikimybe $p=0,0001$.

16 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar Jūs kada nors kreipėtės į VMVT vadovus dėl dalijimosi informacija tarp maisto kontrolės postų ir teritorinių VMVT apie nesaugius maisto produktus tvarkos patobulinimo?“

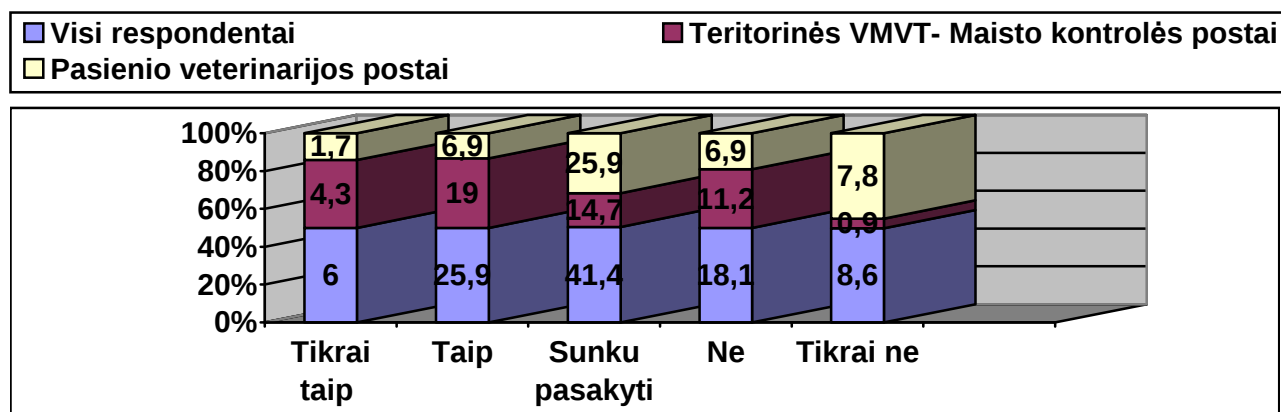
ES ekspertai savo 2004 m. ataskaitoje pažymėjo, kad VMVT pateikti registracijos duomenys apie įvežamas iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką negyvūnines maisto prekes nesutampa su Muitinės statistikos departamente esančiais duomenimis. Todėl šiam faktui patvirtinti respondentams buvo pateiktas klausimas, ar iš tikrųjų duomenys nesutampa.

Atlikto tyrimo rezultatai (17 pav.) pasiskirstė sekančiai: didesnis procentas respondentų atsakė „tikrai taip“ (59,9 %) arba „taip“ (26,7 %), ir tik 0,9 % - ne. Iš visų respondentų, pritarusių „tikrai taip“, tiek teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų, tiek pasienio postų respondentų (po 28,4 %) nuomonės sutapo, ($\chi^2=10$, $p=0,0001$).

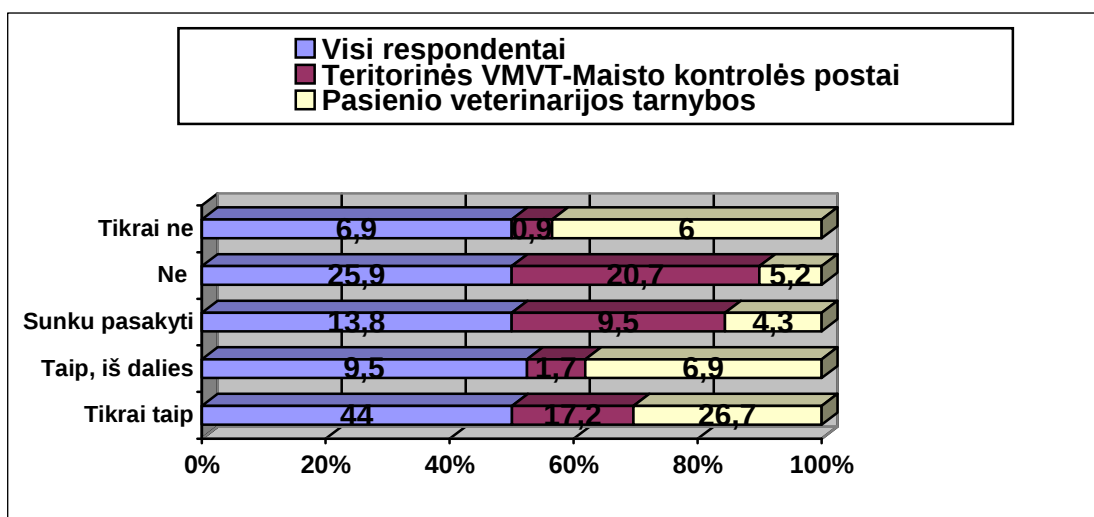
17 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Europos Sąjungos ekspertai pateikė pastabas, kad VMVT ataskaitose pateikiami duomenys apie importuotas negyvūnines maisto prekes nesutampa su Muitinės departamento duomenimis. Ar Jūs manote, kad taip iš tikrųjų gali būti?“

Pateiktam pasiūlymui dėl visų įvežamų į LR negyvūninių maisto prekių registro, galima tvirtinti, kad nuomonės sutapo. Pritarė 25,9 % respondentų, atsakiusių į šį klausimą, tame tarpe pritarė net 19,0 % teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų, kai tuo tarpu pasienio veterinarijos postų pritarė tik 6,9 % respondentų (18 pav.), ($\chi^2=8$, $p=0,009$).

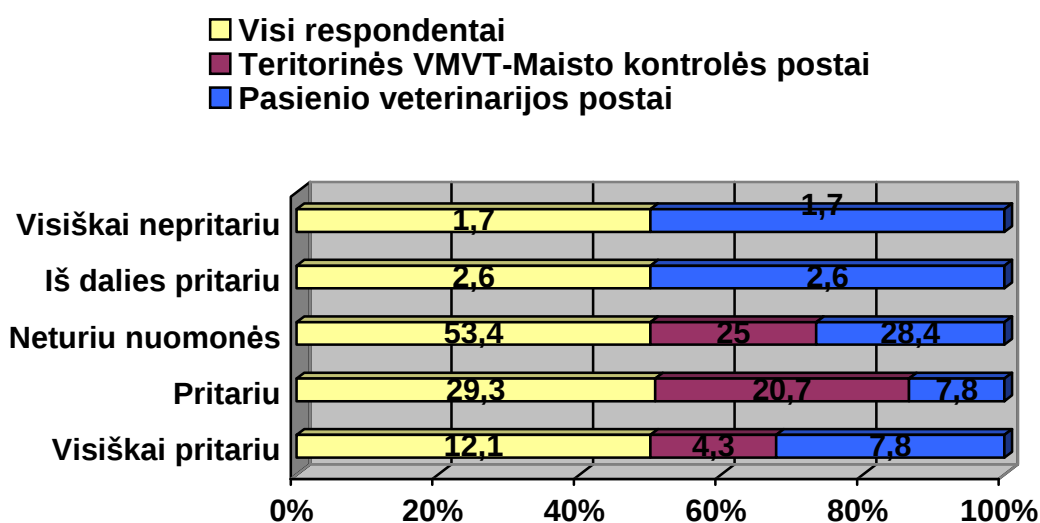
18 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Įstojus į Europos sąjungą, buvo nustatyta nauja importo kontrolės tvarka, kuri reglamentuoja tik iš trečiųjų šalių importuojamų „jautrių“ negyvūninių maisto prekių registrą pasienio veterinarijos postuose ir maisto kontrolės postuose. Kaip Jūs manote, ar, keičiant negyvūninio maisto importo kontrolės tvarką, reikėtų numatyti ir kitų produktų registrą?“

Vertinant, ar visų negyvūninio maisto prekių importo registras maisto kontrolės postuose ir pasienio veterinarijos postuose užtikrintų geresnę maisto saugos ir kokybės kontrolę, iš gautų tyrimo rezultatų (19 pav.) galime tvirtinti, kad nuomonės sutapo. Tačiau daugiau teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (26,7 %) respondentų pritarė, kad įdiegtas visų negyvūninių maisto prekių importo registras maisto kontrolės postuose ir pasienio veterinarijos postuose užtikrintų geresnę maisto saugos ir kokybės kontrolę, lyginant su pasienio veterinarijos postų (17,2 %) respondентаis, ($\chi^2=8$, $p=0,0001$).

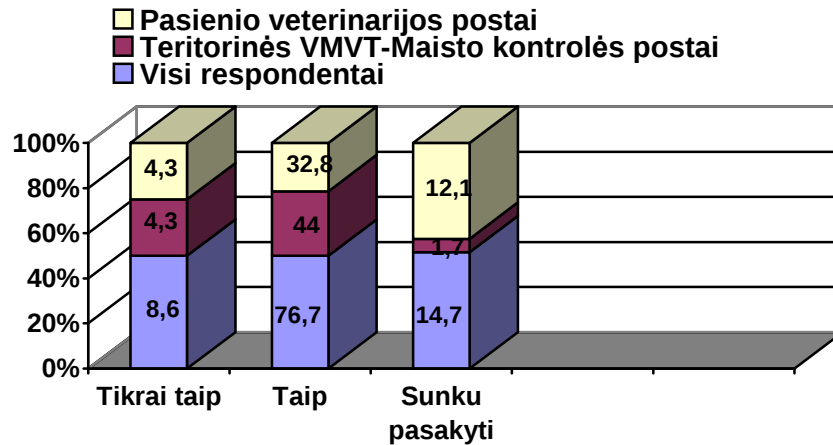
19 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar visų negyvūninio maisto prekių importo registras maisto kontrolės postuose ir pasienio veterinarijos postuose užtikrintų geresnę maisto saugos ir kokybės kontrolę?“

Apklausos metu buvo pasidomėta informacijos rinkimo ir perdavimo tvarka, ar esamas skirtingas maisto kontrolės postų ir pasienio veterinarijos postų pavaldumas įtakoja skirtingam duomenų rinkimui ir perdavimui. Apklausos duomenys pasiskirstė sekančiai : visiškai pritarė – 12,1 %; pritarė – 29,3 %; neturi nuomonės -53,4 %; iš dalies nepritarė - 2,6 % ir visiškai nepritarė -1,7 % (20 pav.). Pasienio veterinarijos postų respondentų ir teritorinių VMVT maisto kontrolės postų respondentų nuomonės nesutapo, todėl negalime tvirtinti, kad skirtingas maisto kontrolės postų ir pasienio veterinarijos postų pavaldumas įtakoja skirtingą ataskaitinių duomenų apie negyvūninių maisto prekių siuntas rinkimą ir perdavimą ($\chi^2=10$, $p=0,084$).

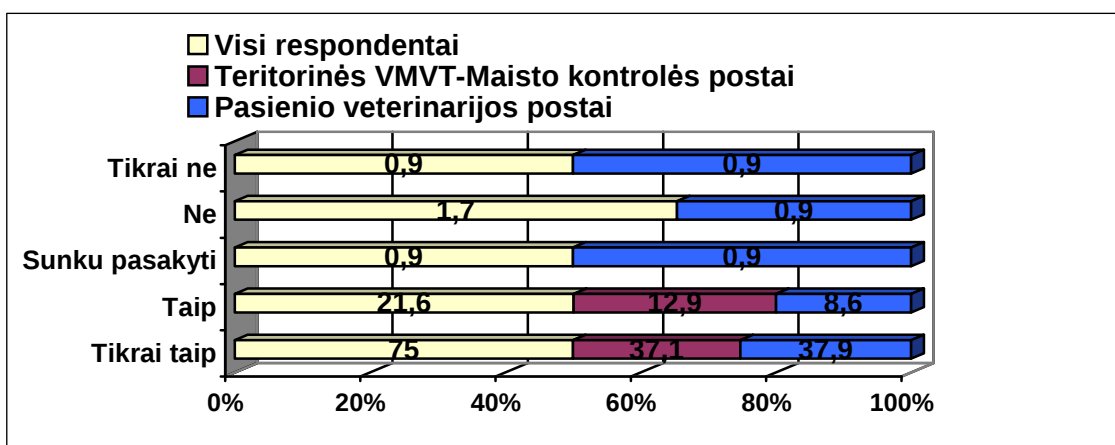
20 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Ar Jūs pritariate, kad esamas skirtingas maisto kontrolės postų ir pasienio veterinarijos postų pavaldumas pateikia skirtingus ataskaitinius duomenis apie negyvūninio maisto importo siuntas?“

Per pastarąjį dešimtmetį dėl didelio kiekio įvairios informacijos yra labai svarbu mokėti tą informaciją valdyti ir jos procesą nuolatos tobulinti. Todėl vertinant apklausos rezultatus, ar VMVT centrinė valdžia gerina informacijos valdymo procesą, siekiant patobulinti maisto kontrolės postų veiklą, pastebėta, kad net 76,7 % respondentų negali atsakyti į šį klausimą. Tačiau daugiau teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (44,0%) respondentų pritarė, kad centrinė (VMVT) valdžia gerina informacijos valdymo procesą, siekiant patobulinti maisto kontrolės postų veiklą, lyginant su pasienio veterinarijos postų (32,8 %) respondentais (21 pav.) ($\chi^2=4$, $p=0,003$).

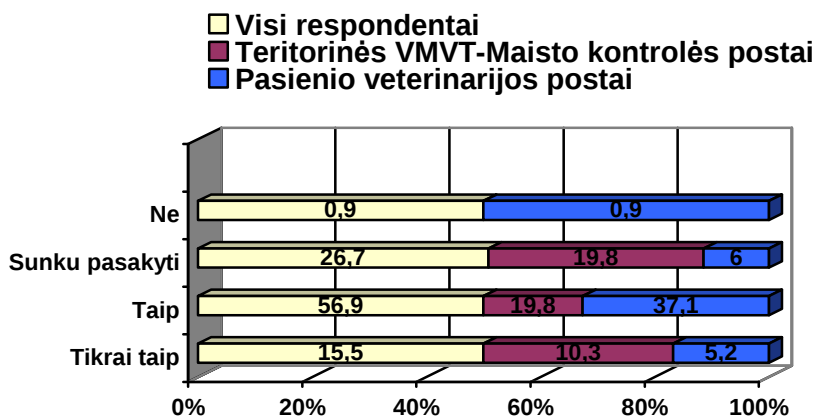
21 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar VMVT centrinė valdžia gerina informacijos valdymo procesą, siekiant patobulinti maisto kontrolės postų veiklą?“

Geresniam informacijos apie įvežamų prekių siuntas ir jų pobūdį valdymui didesnis pasienio veterinarinių postų respondentų procentas (37,9 %) pritarė būtinumui nustatyti išankstinio pranešimo tvarką apie vežėjo įvežamas maisto prekes ir jų pobūdį, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondентаis (37,1%). Nepritarė tik 0,9 % pasienio veterinarijos postų respondentų (22 pav.), ($\chi^2=8$, $p=0,0001$). Pagal gautus duomenis galime tvirtinti, jog teritorinių VMVT maisto kontrolės postų ir pasienio veterinarijos postų nuomonės sutampa, kad būtina numatyti išankstinio pranešimo tvarką apie vežėjo įvežamas maisto prekes ir jų pobūdį.

22 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Jeigu informacijos procesas nevaldomas, ar Jūs manote, kad, jei vežėjai iš anksto informuotų apie siuntų atvykimą ir jų pobūdį, įvežamų iš trečiųjų šalių į LR negyvūninių maisto prekių kontrolė pagerėtų?“

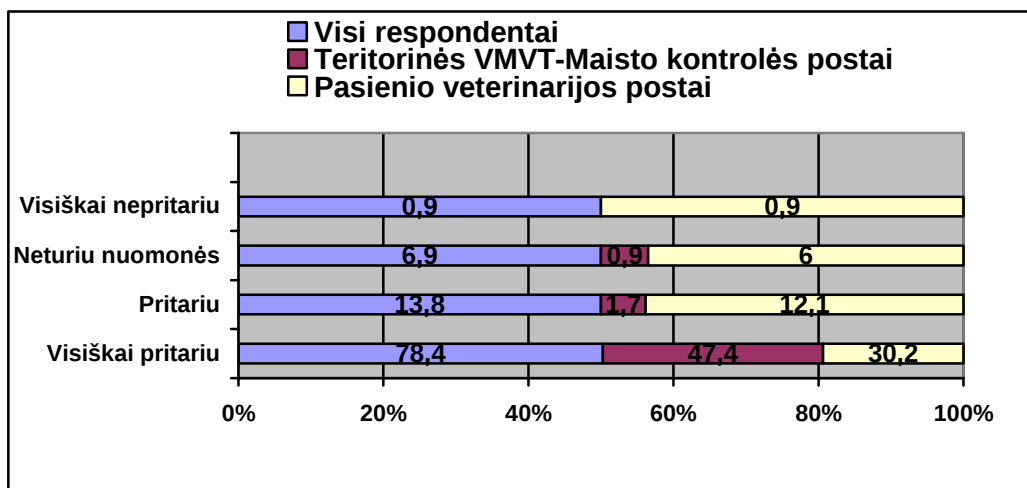
Vertinant, ar vadovai aiškiai pateikia informaciją, buvo nustatyta, kad 56,9 % respondentų, atsakiusių į šį klausimą, pritarė, kad VMVT vadovai stengiasi pateikti informaciją aiškiai, tame tarpe pritarė 37,1 % pasienio veterinarijos postų ir 19,8 % teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų (23 pav.), ($\chi^2=6$, $p=0,003$). Atlikta duomenų analizė leidžia teigti, kad abiejų grupių respondentų nuomonės sutampa ir skiriasi su tikimybe 0,003.

23 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar VMVT aiškiai pateikiama informacija asmenims, dirbantiems pasienio veterinarijos postuose ir maisto kontrolės punktuose?“

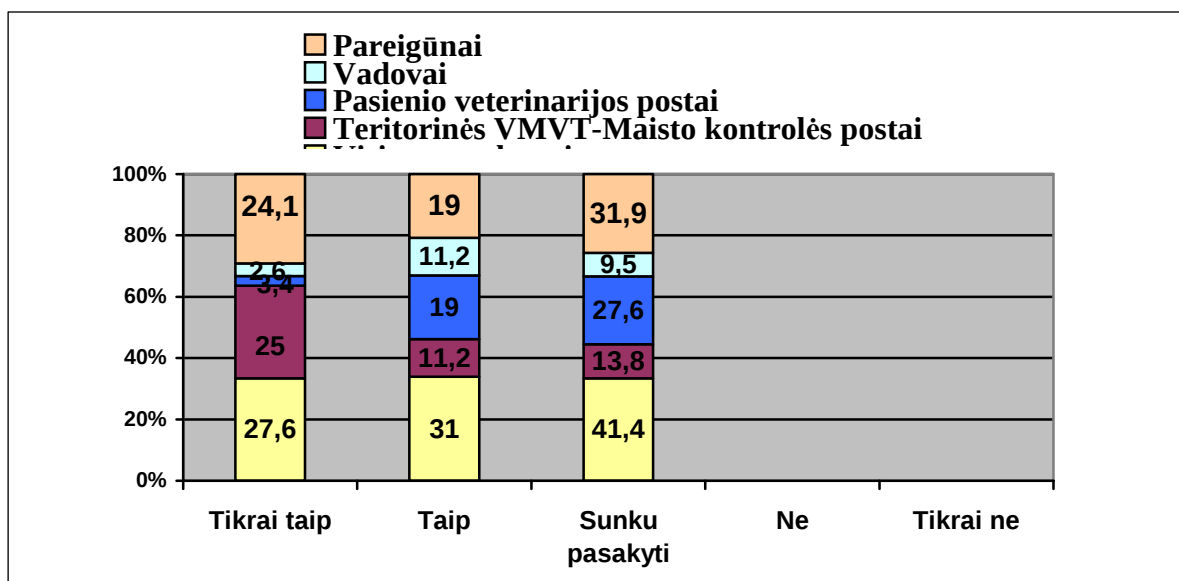
Vertinant išorinius ryšius ir bendradarbiavimo galimybes su kitomis žinybomis ir siekiant tuo būdu pagerinti egzistuojančią įvežamų negyvūninių maisto prekių kontrolės valdymo, o kartu ir informacinę sistemą, buvo pasiūlyta keletas sprendimo būdų:

1. Integruotos valdymo sistemos sukūrimas su Muitinės departamentu prie LR Finansų ministerijos ir Lietuvos Respublikos Valstybine augalų apsaugos tarnyba tam, kad galima būtų keistis informacija ir kontroliuoti srautus kelio postuose. Šios sistemos sukūrimui visiškai pritarė -78,4 %, pritarė – 1,3 %, neturi nuomonės - 6,9 % ir visiškai nepritarė 0,9 % respondentų. Šiam pasiūlymui pritarė didesnis procentas (47,4 %) teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų, lyginant su pasienio veterinarijos postais (30,2 %). Kadangi respondentų nuomonės sutampa, tai galime tvirtinti, kad šiam pasiūlymui pritarta (24 pav.), ($\chi^2=6$, $p=0,004$).

24 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar Jūs pritariate integruotos valdymo sistemos sukūrimui, kurios esmė: keistis informacija ir kontroliuoti srautus pasienio kelio postuose“

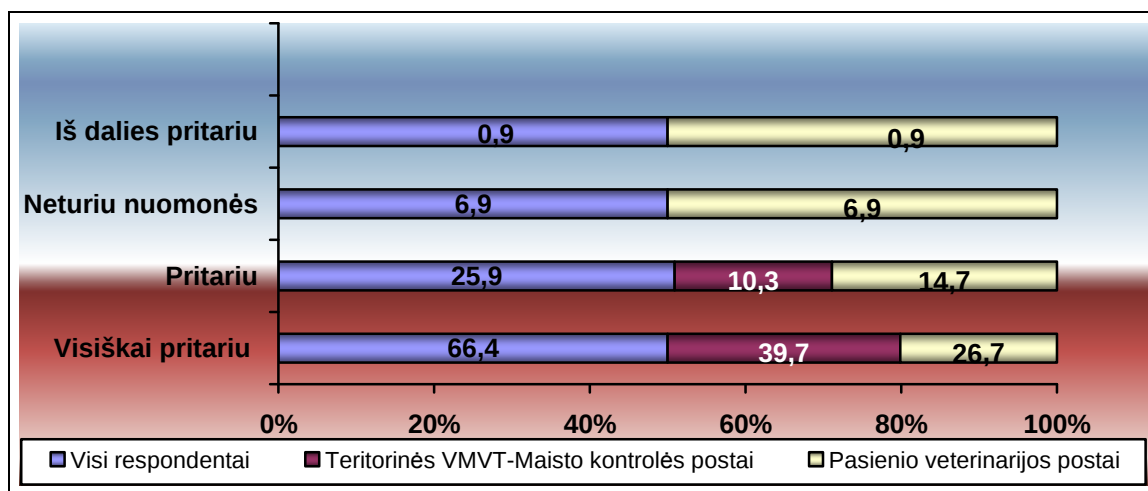
2. Muitinės departamentas pristatė „vieno langelio“ principo viziją (25 pav.), pagrindžiant tuo, kad vežėjui bus patogiau, kai jam nereikės kreiptis į kiekvieną instituciją atskirai, o kreipsis tik kaip į vieną instituciją. Respondentų atsakymai pasiskirstė sekančiai: tikrai taip -27,6 %; taip – 31,0 %; sunku pasakyti 41,4 % ir ne – tik 0,9 %. Statistiškai patikimai nepritarė tik 0,9 % pasienio veterinarijos postų respondentų. Net 25,0 % teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų visiškai pritarė, kai tuo tarpu tik 3,4 % pasienio veterinarijos postų respondentų visiškai pritarė ($\chi^2=6$, $p=0,0001$). Taip pat buvo atskirai apklausti vadovai ir pareigūnai, tačiau jų nuomonės nesutapo ($\chi^2=6$, $p=0,231$), tačiau dauguma šiai vizijai pritarė, todėl šį klausimą reikėtų dar papildomai panagrinėti.

25 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Muitinės departamentas pristatė integruoto rizikos valdymo sistemos ir „vieno langelio“ principo viziją. Kaip Jūs manote, ar vežėjui-

importuotojui bus patogiau, kai jis, kirsdamas sieną, nesikreips į kiekvieną instituciją atskirai, o kreipsis kaip į vieną valstybės instituciją ?“

3. Galimybė pasinaudoti Muitinės duomenų baze taip pat galėtų pagerinti maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą. Šiai galimybei pasinaudoti visiškai pritarė 66,4 % visų respondentų, nors didesnis procentas (39,5 %) teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų pritarė galimybei pasinaudoti duomenų baze, lyginant su pasienio veterinarijos postų (26,7 %) respondentais, tačiau galima tvirtinti, kad jų nuomonės sutapo (26 pav.) ($\chi^2=6$, $p=0,015$).

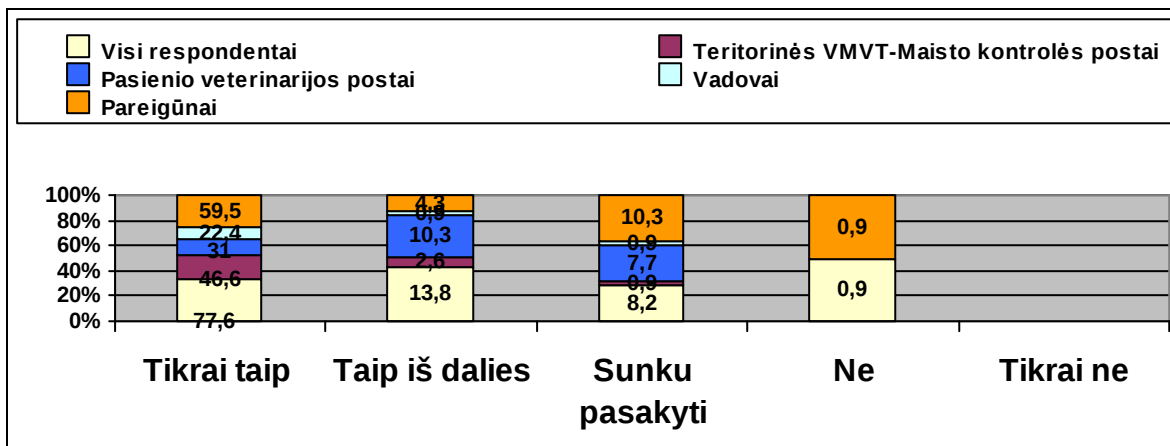

26 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar maisto kontrolės postų veiklos efektyvumas pagerėtų, jeigu maisto kontrolės postuose pareigūnai turėtų galimybę pasinaudoti Muitinės duomenų baze ?“

Importuoto negyvūninio maisto mėginiai suskirstyti į stebėsenos ir „inspekcinis“ arba pagal teisės aktus. Nėra aišku, kada mėginiai atrenkami kaip planiniai, o kada - kaip įtartinai. Ne visoms siuntoms atliekama fizinė kontrolė. Kai atliekama fizinė kontrolė, nesurašomas joks dokumentas, tik dedamas spaudas, pvz.: „Realizuoti leidžiama“ arba kitas. Šiai problemai išspręsti buvo siūloma parengti importuojamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių kompiuterinę duomenų bazę duomenų suvedimui.

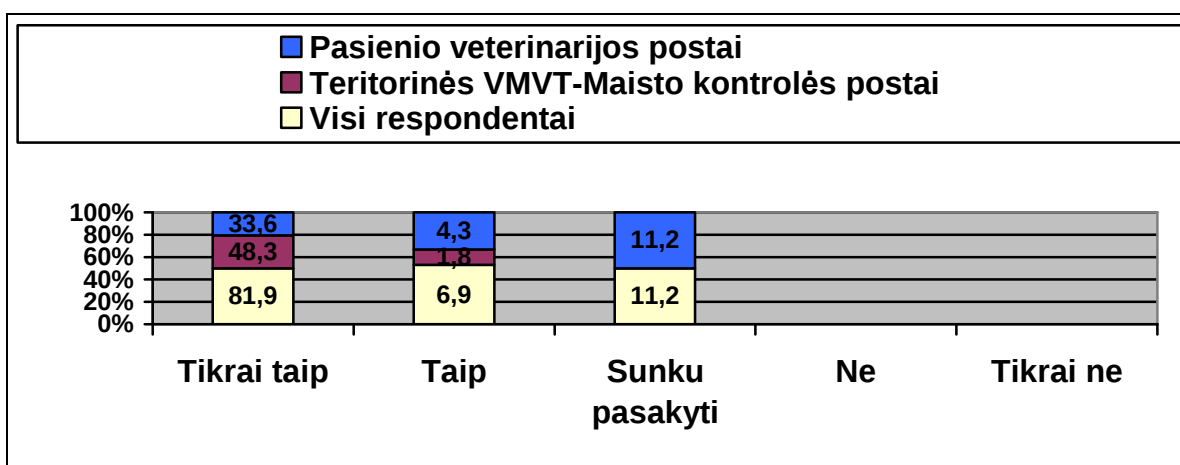
Apklausoje metu norėta sužinoti, ar maisto kontrolės postuose, įdiegus atrinkimo programą mėginių tyrimams, maisto saugos ir kokybės kontrolė pagerėtų; gauti atsakymai patvirtino: tikrai taip – 77,6 %, taip – 13,6 % ir neturi nuomonės – 8,2 %. Didesnė dalis teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (46,6 %) respondentų pritarė, kad, mėginių tyrimams įdiegus atrinkimo programą, maisto saugos ir kokybės kontrolė pagerėtų, lyginant su pasienio veterinarijos postų (31,0%) respondentais ($\chi^2=6$, $p=0,001$). Didesnė dalis (59,6 %) pareigūnų pritarė, kad, įdiegus mėginių tyrimams atrinkimo programą, maisto saugos ir kokybės kontrolė

pagerėtų, lyginant su vadovais(22,4 %), ($\chi^2=6$, $p=0,005$). Kadangi šiuo klausimu respondentų nuomonės sutapo ir jie pritarė, todėl galima teigti, kad, sukūrus ir įdiegus maisto kontrolės poste atrinkimo mėginių tyrimams programą, maisto saugos ir kokybės kontrolę pagerėtų (27 pav.).

27 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar maisto kontrolės poste sukūrus ir įdiegus atrinkimo mėginių tyrimams programą, maisto saugos ir kokybės kontrolę pagerėtų?“

Apklaustos metu tyrimas parodė, kad kokybės valdymo programai ir iš trečiųjų šalių įvežamų į LR negyvūninių maisto prekių kontrolės konkrečių darbo procedūrų parengimui pritarė net 81,9 % respondentų (28 pav.), tame tarpe didesnis procentas (48,3 %) teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų pritarė kokybės valdymo programai ir iš trečiųjų šalių įvežamų į LR negyvūninių maisto prekių kontrolės konkrečių darbo procedūrų parengimui, lyginant su pasienio veterinarijos postų (33,6 %) respondentais ($\chi^2=6$, $p=0,001$). Respondentų nuomonės sutapo ir skiriasi su tikimybe tik $p=0,001$.

28 pav. Respondentų atsakymai į klausimą: „Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje yra patvirtinta kokybės politika ir įkurtas Rizikos ir kokybės valdymo skyrius. Jūsų

nuomonė, ar, parengus ir įdiegus negyvūninio maisto prekių importo kontrolės kokybės sistemos programą, maisto kontrolės postų veiklos efektyvumas pagerėtų ?“

5.2. Pagrindinės valdymo problemos, trukdančios efektyviai atlikti negyvūninių maisto prekių importo kontrolę.

Siekiant išsiaiškinti valdymo problemas, trukdančias efektyviai atlikti negyvūninių maisto prekių importo kontrolę, dėmesys buvo nukreiptas į darbo proceso struktūrizavimo pokyčius, įvertinant esamą organizacinę struktūrą. Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad didesnis procentas (23,3 %) pasienio veterinarijos postų respondentų nurodė kaip labai svarbią problemą tai, kad esama organizacinė struktūra neužtikrina maisto kontrolės postų efektyvios veiklos, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (14,7%) respondentais ($\chi^2=8$, $p=0,0001$) (2 lentelė). Tačiau net 28,4 % pareigūnų, vykdančių maisto prekių importo kontrolę, patvirtino šią problemą esant labai svarbia, kai tuo tarpu tik 9,5 % vadovų nurodė ją labai svarbia ($\chi^2=8$, $p=0,0001$), (3 lentelė). Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus galime tvirtinti, kad visų respondentų nuomonės sutapo (jos skiriasi tik su tikimybe $p=0,0001$).

Keičiant organizacinę struktūrą, keliama nauji kokybiniai reikalavimai tiek paslaugoms, tiek gaunamiems rezultatams. Todėl, užtikrinant importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolę, yra būtina tobulinti ir esamą kontrolės tvarką. Didesnis procentas (29,3 %) pasienio veterinarijos postų respondentų pažymėjo, kad esama negyvūninių maisto prekių importo kontrolės tvarka neužtikrina maisto saugos ir kokybės kontrolės, patvirtino tai esant labai svarbia problema, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (14,7 %), respondentais, tačiau abiejų respondentų grupių nuomonės sutapo, todėl galima tvirtinti, kad esamą įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarką būtina tobulinti. (2 lentelė), ($\chi^2=6$, $p=0,0001$). Vadovų ir inspektorių nuomonės nesutampa, tačiau stebime tendenciją, kad vis dėlto dauguma inspektorių (33,6 %) pritaria Tvarkos tobulinimui (3 lentelė), ($\chi^2=6$, $p=0,551$).

VMVT nemažai dėmesio kreipia į darbuotojų veiklos koordinavimą, tačiau didesnis procentas (41,4 %) inspektorių, vykdančių maisto prekių importo kontrolę, pažymėjo, kad atskirų žmonių ar grupių darbai koordinuojami, tačiau realiai tai ne visuomet daroma ir tai yra svarbi problema, kai tuo tarpu tik 6,0 % vadovų nurodė, kad tai - svarbi problema (3 lentelė), ($\chi^2=6$, $p=0,001$). Remiantis tyrimų rezultatais, galima tvirtinti, kad inspektorių ir vadovų nuomonės sutapo ir ši problema priskiriama prie svarbios.

Neatsiejami nuo veiklos tobulinimo yra ir informacijos perdavimas bei technologinių inovacijų diegimas. Apklausos rezultatai parodė, kad daugiau (37,1 %) inspektorių, vykdančių

maisto prekių importo kontrolę, pažymėjo, jog problema yra svarbi, kai komunikacijos sistema susirūpinama tik tuomet, kai iškyla dalijimosi informacija sunkumų, lyginant su (12,9 %) vadovais (3 lentelė), ($\chi^2=4$, $p=0,038$). Šią problemą svarbia taip pat laiko daugiau pasienio veterinarijos postų (34,1 %) respondentų, lyginant su teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų (15,5 %) respondentais (2 lentelė), ($\chi^2=4$, $p=0,001$). Visų respondentų nuomonės sutapo, kad komunikacijos sistema susirūpinama tuomet, kai iškyla dalijimosi informacija sunkumų, ir priskyrė ją prie svarbios problemos.

Didesnė dalis (50,0 %) inspektorių, vykdančių maisto prekių importo kontrolę, pažymėjo, kad būtina sukurti negyvūninių maisto prekių importo kontrolės programą ir kad tai yra svarbi problema, lyginant su (9,5 %) vadovų nuomone (3 lentelė), ($\chi^2=4$, $p=0,045$). Šiuo klausimu inspektorių ir vadovų nuomonės sutapo ir galima tvirtinti, kad būtina sukurti negyvūninių maisto prekių importo kontrolės programą (3 lentelė).

Pasienio veterinarijos postų ir teritorinių VMVT maisto kontrolės postų inspektorių nuomonės sutapo, kad VMVT nemažas pastangas deda į darbuotojų mokymą, todėl daugiau respondentų pažymėjo, kad tai - nelabai svarbi problema (2 lentelė), ($\chi^2=8$, $p=0,0001$).

Nors kiti apklausos rezultatai rodo, kad nuomonės nesutampa, tačiau reikia pažymėti, kad net 47,4% teritorinių VMVT - maisto kontrolės postų respondentų pažymėjo, jog organizacijos veiklai svarbi informacija renkama, tačiau nėra aiškos bendros tvarkos, kaip ją susisteminti, fiksuoti ir priskyrė prie svarbios problemos (2 lentelė).

63,8 % inspektorių, vykdančių maisto prekių importo kontrolę nurodė, kad neefektyviai naudojama RASFF informacija, o dažnai net nenaudojama, ir tai yra svarbi problema (3 lentelė). Atsižvelgiant į tai, kad daugumos respondentų nuomonės sutampa ir pažymimos esamos problemos kaip labai svarbios arba svarbios, rezultatai parodo, kad jos egzistuoja ir jas reikia spręsti.

2 lentelė. Respondentų atsakymai į klausimą: „Kokios, Jūsų nuomone, yra pagrindinės valdymo problemos, trukdančios efektyviai atlikti negyvūninių maisto prekių importo kontrolę? Pažymėkite jas svarbos tvarka“.

Problemos	Inspektoriai	Nuomonė, %				Viso: %	Statistikos χ^2 ir p reikšmės
		Labai svarbios	Svarbios	Nelabai svarbios	Nesvarbios		
1. Neefektyviai naudojama RASFF informacija, dažnai net nenaudojama	M K P	4,3 (3,0)	43,1 (42,25)	2,6 (4,3)	-	50,0	6; 0,651
	P V P	1,7 (2,946)	40,5 (41,489)	6,0 (4,222)	-	49,1	

	Viso: (%)	6,0	84,5	8,6		100,0	
2. Esama organizacinė struktūra neužtikrina maisto kontrolės postų veiklos efektyvumo	M K P	14,7* (18,95)	1,7* (10,35)	14,7* (10,35)	19* (9,9)	50,0	8; 0,0001
	P V P	23,3* (18,609)	19,0* (10,164)	5,2* (10,164)	0,9* (9,72)	49,1	
	Viso: (%)	37,9	20,7	20,7	19,8	100,0	
3. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos duomenų bazė apie įvežamas iš trečiųjų šalių maisto prekes neatitinka Muitinės duomenų bazei	M K P	14,7* (21,1)	31,9* (23,3)	3,4* (5,15)	-	50,0	6; 0,012
	P V P	27,6* (20,720)	13,8* (22,881)	6,9* (5,573)	0,9* (0,442)	4 9,1	
	Viso: (%)	42,2	46,6	10,3	0,9	100,0	
4. Komunikacijos sistema susirūpinama tuomet, kai iškyla dalijimosi informacija sunkumų	M K P	12,1* (9,9)	15,5* (25,45)	22,4* (14,65)	-	50,0	4; 0,001
	P V P	7,8* (3,830)	34,5* (24,992)	6,9* (14,387)		49,1	
	Viso: (%)	19,8	50,9	29,3		100,0	
5. Nesukurta negyvūninių maisto prekių importo kontrolės programa	M K P	32,8 (29,75)	15,5 (19,4)	1,7 (0,85)		50,0	4; 0,219
	P V P	26,7 (29,214)	22,4 (19,051)	-		49,1	
	Viso: (%)	59,5	38,8	1,7		100,0	
6. Esama negyvūninių maisto prekių importo kontrolės tvarka neužtikrina maisto saugos ir kokybės kontrolės	M K P	14,7* (22)	6,0* (9,05)	28,4* (18,55)		50,0	6; 0,0001
	P V P	29,3* (21,604)	11,2* (8,887)	8,6* (18,216)		49,1	
	Viso: (%)	44,0	18,1	37,1		100,0	
7. Trūksta darbui specialiųjų žinių	M K P	1,7* (1,3)	4,3* (10,8)	14,7* (20,7)	28,4* (16,4)	50,0	8; 0,0001
	P V P	0,9*	17,2*	25,9*	4,3*	49,1	

		(1,277)	(10,606)	(20,573)	(6,105)		
	Viso: (%)	2,6	21,6	41,4	32,8	100,0	
8. Numatyta, kaip koordinuoti atskirų žmonių ar grupių darbus, tačiau realiai tai ne visuomet daroma	M K P	1,7 (1,3)	25,0 (24,15)	13,8 (18,55)	9,5 (6,05)	50,1	6; 0,172
	P V P	0,9 (1,277)	22,4 (23,715)	23,3 (18,216)	2,6 (5,941)	49,1	
	Viso: (%)	2,6	48,3	37,1	12,1	100,0	
9. Organizacijos veiklai svarbi informacija renkama, tačiau nėra aiškos bendros tvarkos kaip ją sisteminti, fiksuoti	M K P	1,7 (0,85)	47,4 (45,7)	0,9 (1,3)	-	50,0	8; 0,461
	P V P	- (0,835)	43,1 (44,877)	1,7 (1,277)	3,4 (1,669)	49,1	
	Viso: (%)	1,7	91,4	2,6	3,4	100,0	
10. Nėra nustatyta vežėjų išankstinio pranešimo sistema apie siuntų atvykimą ir jų pobūdį.	M K P	1,7* (0,85)	0,9* (8,6)	45,7* (36,65)	1,7* (3,9)	50,0	8; 0,0001
	P V P	- (0,835)	15,5* (8,446)	27,6* (35,990)	6,1* (3,83)	49,1	
	Viso: (%)	1,7	17,2	73,3	7,8	100,0	
11. Nėra aišku, kada atrenkami inspekciniai, kada stebėsenos mėginiai	M K P	0,9* (1,3)	17,2* (27,15)	19,8* (11,2)	12,1* (10,35)	50,0	8; 0,001
	P V P	1,7* (1,277)	36,2* (26,661)	2,6* (10,998)	8,6* (10,35)	49,1	
	Viso: (%)	2,6	54,3	22,4	20,7	100,0	
12. Kai kurie dirbantieji bei padaliniai peržvelgia ir palygina pasiektus rezultatus su planais	M K P	14,7 (18,95)	24,1 (20,25)	9,5 (8,6)	1,7 (2,15)	50,0	6; 0,389
	P V P	23,3 (18,609)	15,5 (19,885)	7,8 (8,445)	2,6 (2,111)	49,1	
	Viso: (%)	37,9	40,5	17,2	4,3	100,0	

Pastaba: * - statistiškai reikšmingas skirtumas, kai $p < 0,05$

MKP- Teritorinės valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos – Maisto kontrolės postų inspektoriai.

PVP – Pasienio veterinarijos postų inspektoriai.

e_{ij} - **tikėtini dažniai** (skliausteliuose – jie turėtų būti, jei požymiai būtų nepriklausomi), o_{ij} - kintamųjų porų dažniai, tokie, kurie 1 lentelėje be skliaustelių;

Tikėtini dažniai apskaičiuojami pagal formulę:

$$e_{ij} = \frac{n_i m_j}{n},$$

čia: n_i – respondentų i pagal darbo vietą % (žr. paskutinį 2 lentelės stulpelį); m_j – respondentų, išsakiusių j kategorijos nuomonę % (žr. paskutinę 2 lentelės eilutę).

3 lentelė. Respondentų atsakymai į klausimą: „Kokios, Jūsų nuomone, yra pagrindinės valdymo problemos, trukdančios efektyviai atlikti negyvūninių maisto prekių importo kontrolę? Pažymėkite jas svarbos tvarka“

Problemos	Pareigos	Nuomonė, %				Viso: %	Statistikos χ^2 ir p reikšmės
		Labai svarbios	Svarbios	Nelabai svarbios	Nesvarbios		
1. Neefektyviai naudojama RASFF informacija, dažnai net nenaudojama	Vadovai	1,7 (1,446)	19,8 (20,364)	2,6 (2,073)		24,1	6; 0,993
	Inspektoriai	4,3 (4,5)	63,8 (63,375)	6,0 (6,45)		75,0	
	Viso: (%)	6,0	84,5	8,6		99,1	
2. Esama organizacinė struktūra neužtikrina maisto kontrolės postų veiklos efektyvumo	Vadovai	- (0,217)	9,5* (4,362)	12,1* (4,989)	-	24,1	8; 0,0001
	Inspektoriai	0,9* (0,675)	28,4* (13,575)	7,8* (15,525)	19,8* (14,85)	75,0	
	Viso: (%)	0,9	18,1	20,7	19,8	99,1	
3. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos duomenų bazė apie įvežamas iš trečiųjų šalių maisto prekes neatitinka Muitinės duomenų bazei	Vadovai	11,2 (10,170)	10,3 (11,231)	2,6 (2,482)	- (0,217)	24,1	6; 0,945
	Inspektoriai	31,0 (31,65)	35,3 (34,94)	7,8 (7,725)	0,9 (0,675)	75,0	
	Viso: (%)	42,2	46,6	10,3	0,9	99,1	
4. Komunikacijos sistema susirūpinama tuomet, kai iškyla dalijimosi informacija sunkumų	Vadovai	8,6* (4,772)	12,9* (12,267)	2,6* (7,0613)		24,1	4; 0,038
	Inspektoriai	11,2* (14,85)	37,1* (38,175)	26,7* (21,750)		75,0	
	Viso: (%)	19,8	50,9	29,3		99,1	
5. Nesukurta negyvūninių maisto prekių importo kontrolės	Vadovai	9,5* (14,339)	14,7* (9,351)	- (0,409)		24,1	4; 0,045
	Inspektoriai	50,0*	23,3*	1,7*		75,0	

programa	ai	(44,625)	(28,1)	(1,275)			
	Viso: (%)	59,5	38,8	1,7		99,1	
6. Esama negyvūninių maisto prekių importo kontrolės tvarka neužtikrina maisto saugos ir kokybės kontrolės	Vadovai	10,3 (10,604)	4,3 (4,362)	9,5 (8,941)		24,1	6; 0,551
	Inspektoriai	33,6 (33,0)	12,9 (13,575)	27,6 (27,825)		75,0	
	Viso: (%)	44,0	18,1	37,1		99,1	
7. Trūksta darbui specialųjų žinių	Vadovai	0,9 (0,627)	4,3 (5,206)	10,3 (0,017)	8,6 (7,905)	24,1	8; 0,958
	Inspektoriai	1,7 (1,95)	17,2 (16,2)	30,2 (31,05)	24,1 (24,6)	75,0	
	Viso: (%)	2,6	21,6	41,4	32,8	99,1	
8. Numatyta, kaip koordinuoti atskirų žmonių ar grupių darbus, tačiau realiai tai ne visuomet daroma	Vadovai	- (0,127)	6,0* (11,640)	9,5* (8,941)	8,6* (2,916)	24,1	6; 0,001
	Inspektoriai	2,6* (1,95)	41,4* (36,225)	27,6* (27,825)	3,4* (2,916)	75,0	
	Viso: (%)	2,6	48,3	37,1	12,1	99,1	
9. Organizacijos veiklai svarbi informacija renkama, tačiau nėra aiškos bendros tvarkos kaip ją sisteminti, fiksuoti	Vadovai	- (0,410)	23,3 (22,027)	0,9 (0,627)	- (0,819)	24,1	8; 0,957
	Inspektoriai	1,7 (1,275)	67,2 (68,55)	1,7 (1,95)	3,4 (2,55)	75,0	
	Viso: (%)	1,7	91,4	2,6	3,4	99,1	
10. Nėra nustatyta vežėjų išankstinio pranešimo sistema apie siuntų atvykimą ir jų pobūdį	Vadovai	- (0,410)	2,6 (4,145)	20,7 (17,665)	0,9 (1,88)	24,1	8; 0,447
	Inspektoriai	1,7 (1,275)	13,8 (12,9)	52,6 (54,975)	6,9 (5,85)	75,0	
	Viso: (%)	1,7	17,2	73,3	7,8	99,1	
11. Nėra aišku, kada atrenkami inspekciniai, kada stebėsenos mėginiai	Vadovai	- (0,627)	13,8* (13,159)	0,9* (5,398)	9,5* (4,989)	24,1	8; 0,007
	Inspektoriai	2,6* (1,95)	39,7* (40,725)	21,6* (16,8)	11,2* (15,525)	75,0	
	Viso: (%)	2,6	54,3	22,4	20,7	99,1	
12. Kai kurie dirbantieji bei padaliniai peržvelgia ir palygina pasiektus rezultatus su planais	Vadovai	10,3 (9,134)	5,2 (9,760)	8,6 (4,145)	- (1,036)	24,1	6; 0,34
	Inspektoriai	27,6 (28,425)	34,5 (30,375)	8,6 (12,9)	4,3 (3,247)	75,0	
	Viso: (%)	37,9	40,5	17,2	4,3	99,1	

Pastaba: * - statistiškai reikšmingas skirtumas, kai $p < 0,05$

Tikėtini dažniai pateikti skliausteliuose, kurie paskaičiuoti pagal formulę, kuri pateikta

6. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

6. 1. Išvados

Atliktas tyrimas patvirtino, kad praktikoje iškyla daug problemų ir tikslas – Tarnybos veiklos orientavimas į rezultatus, - nėra pasiekiamas visiškai. Tai nulemia egzistuojančią valdymo sistemą ir įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarką, kurią būtina tobulinti.

1. Nors respondentų nuomonės nesutapo, tačiau didelė dalis (83,6%) jų vis dėlto tik iš dalies sutinka, kad VMVT vadovai iškeltus uždavinius, susijusius su maisto prekių importo kontrole, vertina pagal veiklos rezultatus.

2. Importuojamo negyvūninio maisto saugos ir kokybės kontrolės sistema sudėtinga. Nėra vieningos valdymo sistemos, pradedant centriniu lygiu ir baigiant regioniniu. Daugelis (47,7 %) respondentų pritarė, kad, siekiant užtikrinti importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolę, būtina esamą organizacinę Pasienio ir transporto valstybinės veterinarijos tarnybos - pasienio kontrolės postų ir teritorinių valstybinių maisto ir veterinarijos tarnybų struktūrą tobulinti.

Struktūros tobulinimą didžioji dauguma respondentų priskyrė prie labai svarbios problemos (28,4 %).

Didelis procentas (41,4 %) respondentų pritarė, kad negyvūninio maisto prekių importo kontrolė bus vykdoma geriau, jei, reorganizavus Pasienio transporto valstybinę veterinarijos tarnybą, pasienio veterinarijos postai su jų vykdomomis funkcijomis bus perduoti teritorinėms valstybinėms maisto ir veterinarijos tarnyboms.

3. Strateginio veiklos plano įgyvendinimas neapsiriboja vien tik organizacinės struktūros pokyčiais, bet priklauso ir nuo darbuotojų įtraukimo į problemų sprendimą, jų motyvavimo. Tuo tarpu apklausos rezultatai rodo, kad daugelis respondentų (85,3 %) neturi pasitenkinimo ir motyvacijos, nors žino, kad vadovai stengiasi juos įtraukti, sprendžiant importuojamų negyvūninių maisto prekių problemas, tačiau dėl informacijos rinkimo ir perdavimo tvarkos patobulinimo nesikreipė, nes nemano, kad tai padės.

4. Teritorinių VMVT maisto kontrolės postų respondentų ir pasienio veterinarijos postų respondentų nuomonės sutapo, kad esama įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarka nepakankamai užtikrina maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą.

5. Maisto kontrolės postų veiklos neefektyvumą nulemia keletas priežasčių:

-komunikacijos sistema susirūpinama tuomet, kai iškyla dalijimosi informacija sunkumų (34,5 %),

- pateikti VMVT ataskaitiniai duomenys apie įvežamas iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką negyvūnines maisto prekes, lyginant su Muitinės statistikos departamente esančiais duomenimis, nesutampa, kadangi nesukurta bendra informacinė duomenų sistema su Muitine (56,9 %);

- nesukurta negyvūninių maisto prekių importo kontrolės programa (50,0 %);

- neįdiegta mėginių atrinkimo tyrimams programa, todėl nėra aišku, kada atrenkami inspekciniai, kada stebėsenos mėginiai (36,2 %).

6. Įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos tobulinimą didžioji dauguma pasienio veterinarijos postų (29,3 %) respondentų priskyrė prie labai svarbios.

7. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba pakankamai rūpinasi specialistų kvalifikacija, todėl teritorinių VMVT maisto kontrolės postų respondentai nurodė, kad darbui specialių žinių netrūksta ir mano, kad tai nesvarbi problema (28,4 %).

8. 41,4 % inspektorių pritarė, kad yra numatyta, kaip koordinuoti atskirų žmonių ar grupių darbus, tačiau realiai tai ne visada daroma ir šią problemą priskyrė prie svarbios.

9. Didelė dalis respondentų pritarė, kad visų negyvūninių maisto prekių importo registras maisto kontrolės postuose ir pasienio veterinarijos postuose užtikrintų geresnę maisto saugos ir kokybės kontrolę.

Taigi, išanalizavus egzistuojančią valdymo sistemą ir įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarką bei atlikus tyrimą, nustatyta, kad pasirinktų respondentų grupių nuomonės sutapo, jog reikia tobulinti esamą organizacinę struktūrą, įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarką ir sukurti bei įdiegti bendrą informacinę duomenų sistemą su Muitine. Be to pastebėta, kad teritorinių VMVT maisto kontrolės postų ir pasienio veterinarijos postų respondentų nuomonės **nesutapo tik 3 klausimais:** dėl vadovų iškeltų uždavinių vertinimo pagal veiklos rezultatus, dėl skirtingo pavaldumo teikiamų duomenų skirtingumo, dėl numatomų kitų produktų registro, keičiant įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės tvarką, **todėl galime tvirtinti, kad mūsų iškelta hipotezė – „Įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių kontrolės egzistuojanti valdymo sistema neužtikrina Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos maisto kontrolės postų efektyvios veiklos“, - pasitvirtino.**

6. 2. Pasiūlymai

1. Reorganizuoti Pasienio ir transporto valstybinę veterinarijos tarnybą, perduodant pasienio kontrolės postus su jų funkcijomis teritorinėms Valstybinėms maisto ir veterinarijos tarnyboms. Pagrindas – tyrimo rezultatai.

2. Kadangi ES ekspertų pastabos pasitvirtino, kad pateikti VMVT ataskaitiniai duomenys apie įvežamas iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką negyvūnines maisto prekes, lyginant su Muitinės departamente esančiais statistiniais duomenimis nesutampa, todėl siūloma kartu su Muitinės departamentu, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, LR augalų apsaugos tarnyba

apsvarstyti galimybę dėl integruotos valdymo sistemos sukūrimo, kadangi tam pritarė daugiau (92,2 %) respondentų, negu „vieno langelio“ vizijai, kuri grindžiama tuo, kad vežėjui bus patogiau, kai jam nereikės kreiptis į kiekvieną instituciją atskirai, o kreipsis tik kaip į vieną instituciją (58,6 %).

3. Rengiant naują įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarką, būtina nustatyti išankstinę pranešimo apie vežėjo įvežamas maisto prekes ir jų pobūdį tvarką bei atsižvelgti į 2004 metais priimtą Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr.882/2004 „Dėl valstybės kontrolės, kuri atliekama siekiant užtikrinti, kad būtų įvertinama, ar laikomasi pašarus ir maistą reglamentuojančių teisės aktų, gyvūnų sveikatos ir gerovės taisyklių“. Nors teritorinių VMVT maisto kontrolės postų respondentai mano, kad tai nelabai svarbi problema (45,7 %).

4. Parengti kompiuterinę duomenų bazę apie įvežamas iš trečiųjų šalių negyvūnines maisto prekes.

5. Parengti ir įdiegti mėginių atrinkimo tyrimams kompiuterinę programą.

6. Rengiant kokybės vadovą, parengti aiškią ir konkrečią darbo procedūrą, kurioje būtų išdėstyti kontrolės žingsniai ir objektyvūs kriterijai, atsižvelgiant į maisto produktų riziką.

Darbas baigtas 2006 m. lapkričio 8 d.

Danguolė Bilkienė

7. NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Arimavičiūtė M., Domarkas V., Jančiauskas E. ir kt. Viešojo sektoriaus institucijų administravimas / red. S. Puškorius. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 2002.
2. Bagdonas E., Bagdonienė L. Administravimo principai. Kaunas: Technologija, 2000 p.34-69; 78-90.
3. Bikulčiūtė O. Subalansuotų rodiklių sistema// Vadovo pasaulis, 2005, Nr.1, p. 32-36.
4. Bitinas B. Ugdymo tyrimų metodologija. Vilnius:Jošara, 1998, p.76-77.
5. Butkus F.S. Vadyba. Vilnius: Eugrimas, 2003.
6. Bryson J.M. Strategic Planning for Public and Nonprofit Organization. A Gaide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement. – San Francisko, London:1989.
7. Christopher Pollitt,Geert Bouckaert. Viešojo valdymo reforma. Lyginamoji analizė. Vilnius: Algarve, 2003, p. 22.
8. Davies H. T. O., Nutley S. M., Smith P. C. (Eds) What Works? Evidence-Based Policy and Practice in Public Services. Bristol: The Policy Press, 2000. Introducing evidence-based policy and practice in public services
9. Danhardt R. B. Viešųjų organizacijų teorijos. Vilnius, 2001, p. 51.
10. Jančiauskas E., Rekerta K. Vidinis vyriausybinių institucijų veiklos koordinavimas strateginio planavimo procese.Vilnius:2001, p. 22
11. Jonaitytė A. Vadovo vaidmuo kuriant įmonės nuostatas ir vertybes//Vadovo pasaulis, 2003, Nr.10, p. 69-72.
12. Jucevičius R. Strateginis organizacijų vystymas. Kaunas: 1998, p. 192.
13. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex, 2002.
14. Miller H.T., and Charles J.F. Postmodern „Realyty” and Public Administration. Burke, Va.: Chatelaine Press, 1997.
15. Mokšin V.Priimti sprendimus paprasta //Vadovo pasaulis, 2003, Nr.11, p.11.
16. Moore M. H. Creating Public Value. Massachusetts: Harvard University Press, 1997.
17. Mosher F. Democracy and the Public Service. New York: Oxford University Press, 1968.
18. Mueller D.C. Public Choice II, Cambridge University Press, Cambridge, 1989.
19. Neverauskas B., Rastenis J. Vadybos pagrindai. – Kaunas, 2000, p.48-55.
20. Puodžiūnas A. Pokalbis apie Valstybinės maisto produktų inspekcijos reorganizavimo projektą // Lietuvos veterinarija, 2002, Nr.3. P.11.

21. Puškorius S, ats. red. Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2002.
22. Puškorius S., Raipa A. Teoriniai viešojo sektoriaus veiklos organizavimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas 2002, Nr.2.
23. Puškorius S. Veiklos auditas// Monografija. Vilnius, 2004.
24. Petrauskienė R. Lietuvos vietos savivaldybių vidaus administravimo tobulinimo kryptis//Viešoji politika ir administravimas, 2005, Nr.5.
25. Raipa A. Viešojo administravimo efektyvumas. Monografija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2001, p.14.
26. Raipa A. Viešasis administravimas. Monografija. Kaunas:Kauno technologijos universitetas, 1999, p. 274-275.
27. Rinkevičienė V. Darbo projektavimas: už ir prieš//Vadovo pasaulis, 2004, Nr.2. P.17-22.
28. Simon H.A. Administracinė elgsena. Vilnius: Knygiai. 2003, p. 64; 283-306.
29. Slatkevičienė G., Vanagas P. Veiklos kompleksinio vertinimo sistema: sudarymo teorija ir metodai. Monografija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2001, p. 6.
30. Сморгунов Л.В. Консолидация демократии и проблема формирования эффективного государства в России.// Вестник СПбГУ. Сер. 6.1998. Вуп.2.стр.18-19
31. Stoner James A. F., Freeman R. E., Gilbert D. R. Vadyba/red. I. Baranauskienė, Poligrafija ir informatika, 1999, 2000, 2001, 20005.
32. Thom N., Ritz A. Viešoji vadyba. Inovaciniai viešojo sektoriaus valdymo metmenys. Monografija / rec. S. Puškorius, V. Paulinas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.
33. Vasiliauskas A. Strateginis valdymas. Kaunas : Technologija, 2005.
34. Vanagas P. Visuotinės kokybės vadyba.Kaunas: Technologija. 2004.
35. Waldo D. Public Administration // International Encyclopedia of the Social Science. Vol. 13. New York, 1968.
36. Europos reikalų komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Lietuvos Respublikos rinkos priežiūros sistemos analizė.//Ataskaita. Vilnius, 1999m.

Įstatymai

37. Produktų saugos įstatymas//Valstybės žinios.1999, Nr. 52-1673
38. Lietuvos Respublikos valstybės sienų apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 53-993
39. Maisto įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 32-893.
40. Atitikties įvertinimo įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr. 92-2542.

41. Augalų apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 90-2013.

Reglamentai ir direktyvos

42. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (EB) Nr.178/2002 // <http://www3.lrs.lt/Celex> Nr. 32002R0178; prisijungimo laikas: 2006-10-19.

43. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (EB) Nr. 822/2004// <http://www3.lrs.lt> // Celex Nr. 32004R0882; prisijungimo laikas: 2006-10-19.

44. Tarybos Direktyva 1997 m. gruodžio 18 d. Nr. 97/78/EB „Nustatanti principus, reglamentuojančius produktų, įvežamų į Bendriją iš trečiųjų šalių veterinarinių patikrinimų organizavimą“ // <http://www3.lrs.lt/inter1/dokpaieska/Celex> Nr.31997L0078; prisijungimo laikas: 2006-10-20.

Nutarimai:

45. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gegužės 24 d. nutarimas Nr. 208 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos veterinarinės apsaugos“ // Valstybės žinios. 1991, Nr. 18-478.

46. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. rugpjūčio 3 d. nutarimas Nr. 599 „Dėl augalinės kilmės prekių įvežimo į Lietuvos Respubliką, išvežimo iš jos ir vežimo per ją tranzitu augalų karantino taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1993, Nr. 35-800.

47. Lietuvos Respublikos vyriausybė 1994 m. birželio 28 d. nutarimas Nr. 206 „Dėl valstybinio apsaugos reguliavimo ir valstybinės higieninės kontrolės Lietuvos Respublikoje“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 18-477.

48. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 1 d. nutarimas Nr. 35 „Dėl Maisto prekių įvežimo į Lietuvos Respubliką ir jų kokybės kontrolės tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 6-125.

49. Lietuvos respublikos Vyriausybės 1996 m. kovo 25 d. nutarimas Nr. 384 „Dėl Augalų ir augalinės produkcijos gamybos gabenimo, saugojimo, realizavimo ir naudojimo Lietuvos Respublikoje karantino“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 29-716.

50. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. spalio 9 d. nutarimas Nr. 1106 „Dėl maisto prekių įvežimo į Lietuvos Respubliką ir jų nekenksmingumo bei kokybės kontrolės tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1997, Nr. 93-2338.

51. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugpjūčio 31 d. nutarimas Nr.945 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr.75-2275.

52. Lietuvos respublikos Vyriausybės 1999 m. spalio 8 d. nutarimas Nr. 1132 „Dėl maisto prekių įvežimo į Lietuvos Respubliką ir jų nekenksmingumo bei kokybės kontrolės tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 85-2547.

53. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1482 „Dėl institucijų, įgaliotų tvirtinti privalomuosius produktų saugos reikalavimus, paskyrimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr.114-3304 , 2000, Nr. 48-1393.

54. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gegužės 4 d.nutarimas Nr. 505 „Dėl Rinkos priežiūros institucijų reorganizavimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 38-10640.

55. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 1 d. nutarimas Nr. 1036 „Dėl pasienio kontrolės punktų veterinarijos postų atitinkančių Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus, įrengimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr.75-2291.

56. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimas Nr. 541 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. birželio 28 d. nutarimo Nr. 744 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nuostatų patvirtinimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1941.

57. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2312.

58. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr.1931 „Dėl pasienio kontrolės punktų plėtros strateginio plano“ pakeitimo // Valstybės žinios. 2002, Nr. 118-5313.

59. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 300 „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei ES programos (Nacionalinė ACQUIS priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir įgyvendinimo priemonių 2002 planų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 25-910.

60. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003m. spalio 23d. nutarimas Nr. 1325 „Dėl Valstybinės maisto ir mitybos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2003-2010 metų plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 101-4556.

61. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m.vasario 8 d.nutarimas Nr.132 „Dėl strateginių veiklos planų“ // Valstybės žinios 2006, Nr.21-683.

Įsakymai:

62. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerijos 1999m.lapkričio 12 d. įsakymas Nr. 487 Dėl įvežamų į Lietuvos respubliką maisto prekių, kurias tvirtina maisto kontrolės įstaigos sąrašo“ // Valstybės žinios 1999, Nr. 98-2330

63. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerijos 1999m.gruodžio 9d. įsakymas Nr. 543 „Dėl Visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų importuojamų maisto prekių kontrolės postų darbo taisyklių, patvirtintų sveikatos apsaugos ministerijos 1998-06-23 įsakymu Nr. 352, dalinio pakeitimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr.106-3086.

64. VMVT direktoriaus 2001 m. liepos 16 d. įsakymas Nr.305 „Dėl maisto prekių importuotojų registravimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 63-2320.
65. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2001 liepos 16 d. įsakymas Nr. 304 „Dėl importuojamų negyvūninių maisto prekių, specialios paskirties maisto produktų ir maisto priedų kontrolės postų darbo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 63-2319.
66. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002-07-16 įsakymas Nr. 318 „Dėl pasienio ir transporto valstybinės veterinarijos tarnybos nuostatų išdėstymo nauja redakcija“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 77-3328.
67. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. B1-520 „Dėl Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2003 m. rugsėjo 8 d. įsakymo Nr. B1-723 „Dėl gyvūninių produktų, įvežamų į Lietuvos Respubliką, veterinarinio tikrinimo tvarkos patvirtinimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 85-3096.
68. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2003 m. rugsėjo 5 d. įsakymas Nr. B1-722 „Dėl įvežamų į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 87-3971.
69. Valstybinės maisto ir veterinarijos direktoriaus 2003 m. gegužės 20 d. įsakymas Nr. B1-453 „Dėl maisto prekių importuotojų registravimo, maisto prekių importuotojų pažymėjimų išdavimo ir jo galiojimo panaikinimo tvarkos patvirtinimo“ // <http://www.vet.lt>; prisijungimo laikas: 2006-02-20.
70. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2004 m. gegužės 18 d. direktoriaus įsakymas Nr. B1-505.// <http://www.vet.lt>; prisijungimo laikas: 2006-02-20.
71. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2003 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. B1-976 „Dėl valstybinės maisto kontrolės principų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 8-217.
72. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. Balandžio 28 d. įsakymas Nr. B1-407 „Dėl pasienio veterinarijos postų patvirtinimo tvarkos“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 76-2644.
73. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. B1-411 „Dėl iš trečiųjų šalių įvežamų į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 76-2646.
74. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. birželio 14 d. įsakymas Nr. B1-573 „Dėl Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. balandžio 30 d. įsakymo Nr. B1-411 „Dėl iš trečiųjų šalių įvežamų į

Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos pakeitimo“
// Valstybės žinios. 2004, Nr. 97-3601.

75. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004m. balandžio 22 d. Įsakymas Nr. V-259 „Dėl „Jautrių“ maisto prekių sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr.65-2299.

76. Valstybinės maisto ir veterinarijos direktoriaus įsakymas 2005 m. balandžio 14 d. įsakymas Nr.B1-238 „ Dėl pasienio ir transporto valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nuostatų patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr. 50-1690.

77. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. B 1-259 „ Dėl Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2006 m. kovo 22 d įsakymo Nr. B1-228 “Dėl 2006 m. tirtinų importuojamų gyvūninių maisto produktų ir jų mėginių ėmimo dažnumo plano patvirtinimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 40-1453.

78. **Internato svetainės**

79. <http://europa.eu/pol/food/index/lt.htm>

80. LR Seimas. www.lrs.lt

81. LR Vyriausybė. www.lrvk.lt

82. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. www.vet.lt

83. Jakštaitė A, Diržys R. Nevyriausybinių organizacijų veiklos efektyvumo tyrimo metodika//[http://66.102.9.104/search?q=cache:vkObEotFtfkj:www.ovc.lt/admin/tex/produktai/KRIT;prisiungimo laikas 2005-06-11](http://66.102.9.104/search?q=cache:vkObEotFtfkj:www.ovc.lt/admin/tex/produktai/KRIT;prisiungimo+laikas+2005-06-11).

84. RASFF sistema // <http://www.vet.lt>; prisijungimo laikas 2006-10-19.

85. Pasienio transporto ir veterinarijos tarnyba // Ataskaita, 2002 // <http://www.vet.lt>; prisijungimo laikas: 2005-12-21.

86. Pasienio transporto ir veterinarijos tarnyba// Ataskaita, 2004. // <http://www.vet.lt>; prisijungimo laikas: 2005-12-21.

87. Vidaus reikalų ministerija. Bendrasis vertinimo modelis (BVM) // <http://www.lt/index.php?id=574>, prisijungimo laikas 2006-10-18.

88. Grafinė valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos struktūra // <http://www.vet.lt>; prisijungimo laikas 2006-09-05.

8. SANTRAUKA

VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS ĮVEŽAMŲ NEGYVŪNINIŲ MAISTO PREKIŲ MAISTO KONTROLĖS POSTŲ EFEKTYVUMO TOBULINIMAS

Darbo tikslas - ištirti Lietuvos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos negyvūninių maisto prekių importo kontrolės egzistuojančią valdymo sistemą ir jai pavaldžių teritorinių VMVT maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą, įvertinant negyvūninių maisto prekių importo kontrolės tvarką, taikomą jos veikloje, ir numatyti šios veiklos tobulinimo kryptis.

Darbo uždaviniai:

1. Pateikti efektyvumo, kaip vieno iš veiklos vertinimo kriterijų, reikšmę maisto prekių kontrolės veikloje, siekiant užsibrėžto tikslo.
2. Nustatyti maisto prekių importo kontrolės esamos valdymo sistemos pagrindines problemas, įtakančias maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą.
3. Išsiaiškinti įvežamų iš trečiųjų šalių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos, duomenų rinkimo ir teikimo teisinius aspektus, užkertant kelią galimai korupcijai.

Tyrimo metodika ir apimtis: Siekiant patvirtinti iškeltą hipotezę – „Įvežamų iš trečiųjų šalių Negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės egzistuojanti valdymo sistema neužtikrina Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos maisto kontrolės postų efektyvios veiklos“, buvo atlikta anoniminė apklausa.

Tyrimui atlikti parengta anoniminė anketa – klausimynas, pasinaudojant turima praktine patirtimi, ES ekspertų ataskaitose nurodyta pastaba, kad Muitinės departamento registras apie importuotas maisto prekes neatitinka Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos teikiams duomenims bei pokalbio metu su VMVT Maisto skyriaus ir Rizikos valdymo skyriaus inspektoriais gauta informacija apie esamą valdymo sistemą.

Anoniminę anketa – klausimyną sudarė 26 klausimai. Dauguma klausimų uždaro tipo. Bendroje dalyje buvo pateikti klausimai apie užimams pareigas, darbo vietą. Didžioji dalis klausimų buvo skirta esamų valdymo problemų įvertinimui ir pasiūlymų patvirtinimui, kaip gerinti maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą ir visą importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės sistemą.

Ekspertinės atrankos būdu apklausti 125 specialistai – inspektoriai ir vadovai. Visi atrinkti respondentai buvo suskirstyti į 4 grupes, atsižvelgiant į Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje specialistų užimamas pareigas ir darbo vietos specifiškumą.

Atranka yra ekspertinė, reprezentuojanti visą Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės egzistuojančią valdymo sistemą.

Duomenų analizė buvo atlikta kompiuterine programa SPSS -11.0 ir WinPepi 2006 versijas. Skirtumų tarp grupių patikimumas vertintas χ^2 testu, statistinėms išvadoms formuoti pasirinktas reikšmingumo lygmuo $\alpha = 0,05$.

Rezultatai:

Nustatyta, kad 28,5 % respondentų neturi nuomonės apie vadovų tikslo pasiekimo įvertinimą, 83,6% respondentų teigia, kad tik iš dalies sutinka, kad VMVT vadovai iškeltus uždavinius, susijusius su maisto prekių importo kontrole, vertina pagal veiklos rezultatus; 34,5 % respondentų rezultatų palyginimą su planais laiko svarbia problema; 47,7 % respondentų pritarė, kad siekiant užtikrinti importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolę, būtina esama organizacinę Pasienio ir transporto valstybinės veterinarijos tarnybos - pasienio kontrolės postų ir teritorinių Valstybinių maisto ir veterinarijos tarnybų struktūrą tobulinti; 41,4 % respondentų pritarė, kad negyvūninio maisto prekių importo kontrolė bus vykdoma geriau, jei reorganizavus Pasienio transporto valstybinę veterinarijos tarnybą, pasienio veterinarijos postai, su jų vykdomomis funkcijomis bus perduoti teritorinėms Valstybinėms maisto ir veterinarijos tarnyboms; 33,6 % teritorinių VMVT maisto kontrolės postų respondentų pritarė, kad esama įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarka nepakankamai užtikrina maisto kontrolės postų veiklos efektyvumą; 34,5 % komunikacijos sistema susirūpinama tuomet, kai iškyla dalijimosi informacija sunkumų; 36,2 % respondentų pritarė, kad įdiegus mėginių tyrimams atrinkimo programą bei (48,3 %) parengus negyvūninio maisto prekių importo kontrolės kokybės sistemos programą, maisto kontrolės postų veiklos efektyvumas pagerėtų; 41,4 % inspektorių pritarė, kad yra numatyta, kaip koordinuoti atskirų žmonių ar grupių darbus, tačiau realiai tai ne visada daroma ir šią problemą priskyrė prie svarbios; 92,2 % respondentų pritarė kartu su Muitinės departamentu, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, LR augalų apsaugos tarnyba apsvarstyti galimybę dėl integruotos valdymo sistemos sukūrimo.

Išvada: Taigi, išanalizavus egzistuojančią valdymo sistemą ir įvežamų iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarką, bei atlikus tyrimą, gavome respondentų atsakymus, kur dauguma duomenų buvo statistiškai patikimi, tačiau, jei ir kai kurių klausimų pateiktų atsakymų duomenys nebuvo statistiškai patikimi, galime teigti, kad daugumos respondentų preferencijos sutapo ir *iškelta hipotezė – „Įvežamų iš trečiųjų šalių negyvūninių maisto prekių kontrolės egzistuojanti valdymo sistema neužtikrina Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos maisto kontrolės postų efektyvios veiklos“* pasitvirtino.

9. SUMMARY

IMPROVEMENT OF THE EFFICIENCY OF NON – ANIMAL ORIGIN FOODSTUFF IMPORT CONTROL POSTS OF STATE FOOD AND VETERINARY SERVICE

Aim of the study: to analyze the management of the control system of non - animal origin imported foodstuffs and the efficiency of the activities of regional State Food and Veterinary Services (hereinafter - SFVS), in order to evaluate import control procedures of non – animal origin foodstuffs applied within the SFVS, as well as to foresee improvement possibilities for these activities.

Tasks of the study:

1. To highlight the importance of work efficiency as an objective to be applied in activity evaluation criteria of foodstuff control activities;
2. To pinpoint the main problems of the existing management system of non – animal origin foodstuff import control;
3. To find out quality and safety control procedures of foodstuffs imported from the third countries, legal aspects of data collection and submission in order to prevent corruption.

Scope and methodology of the analysis: aiming to prove the hypothesis- „The existing control and safety management system of non - animal origin foodstuffs imported from the third countries does not ensure the efficient activity of foodstuff control posts of State Food and Veterinary Service“ an anonymous poll was undertaken.

Anonymous checklist – questionnaire, having regard to practical experiences, remarks highlighted by the EU experts in their reports as regards data supplied within the Register of the Statistics Department of the Customs on the imported foodstuffs that does not comply with the data submitted to State Food and Veterinary Service, as well as having regard to the information on the management system received from the discussions with the inspectors of Food and Risk Management departments of the SFVS.

26 questions were included into the anonymous questionnaire. Most of the questions were closed. In the general part questions on duties, working place were listed.

The majority of the questions were aimed at the evaluation of management problems, agreement of the proposals, as well as how to improve working efficiency of foodstuff control posts and the whole safety and quality control system of imported non – animal origin foodstuffs.

Selective expertise method was applied and 125 specialists were questioned – including inspectors and leaders. All the selected respondents were divided into 4 groups, having regard to their duties in State Food and Veterinary Service and the specifics of their work tasks.

The selection was based on expertise, representing the existing safety and control system of non – animal origin foodstuffs imported from the third countries in State Food and Veterinary Service.

The statistical analysis of the data was made by computer programmer SPSS 11.0 and WinPepi 2006 versions. Confidence interval between groups was evaluated by ...test, significance level for formulating statistical conclusions was $\alpha = 0,05$.

Results:

It was determined that 28,5 % of the respondents do not have an opinion on the evaluation capacity of their leader's ability to reach these aims 83,6 %, of the respondents said that they partly agree that the leaders of the SFVS evaluate tasks related to foodstuff import control according to activity results; 34.5 % of the respondents think that the comparison of the results to plans is a serious problem; 47,4 % of the respondents agreed that aiming to ensure safety control of foodstuffs imported from the third countries it is necessary to improve the existing organizational system of border and transport control posts and regional State Food and Veterinary Services; 41,4 % of the respondents agreed that import control of non animal origin

foodstuffs from the third countries is going to be improved if the tasks of border veterinary posts would be transmitted to regional State Food and Veterinary Services; 33,6 % respondents from regional State Food and Veterinary Services agreed that the control and safety procedures of foodstuffs imported from the third countries do not ensure the efficiency of the activities of foodstuff control posts; 34,5 % said that communication system is taken into account only when difficulties of information exchange appear; 36,2 % of the respondents agreed that after the implementation of the program for sample selection for analysis (48,3 %) and preparation of the import quality control program of non – animal origin foodstuffs imported from the third countries, working efficiency of foodstuff control posts would be improved; 41,4 % of the respondents agreed that it is foreseen how to coordinate activities of separate persons or groups, however it is not applied on a daily basis, and this problem could be held as an acute one; 92,2 % agreed that a possibility to establish an integrated management system together with the Customs department, State Border Protection Service and Plant Protection Service of the Republic of Lithuania should be considered.

Conclusion: Thus, having analyzed the existing management system, as well as safety and control procedures of foodstuffs imported to the Republic of Lithuania from the third countries, having performed analysis, we received answers from the respondents, where the majority of data were statistically reliable, however even if some of the data from the questions was not statistically reliable, it can be stated that the preferences of the majority of respondents coincided and *the raised hypothesis - „The existing control and safety management system of non - animal origin foodstuffs imported from the third countries does not ensure the efficient activity of foodstuff control posts of State Food and Veterinary Service“* was proved.

PRIEDAI

1 priedas. ANKETA

VMVT ĮVEŽAMŲ NEGYVŪNINIŲ MAISTO PREKIŲ KONTROLĖS
EGZISTUOJANČIĄ VALDYMO SISTEMĄ MAISTO KONTROLĖS POSTŲ VEIKLOS
EFEKTYVUMUI ĮVERTINTI

Gerb. respondente,

Šio tyrimo tikslas - įvertinti Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos maisto kontrolės postų ir pasienio veterinarijos postų veiklos efektyvumą. Apklausa yra ANONIMINĖ ir visiškai garantuoja Jūsų atsakymų slaptumą.

Labai prašau sąžiningai atsakyti į kiekvieną klausimą bei užpildyti anketą iki galo, nes tai padidins tyrimo rezultatų tikslumą. Maloniai prašome atsakyti į klausimus apibraukiant arba pabraukiant kiekvieno klausimo Jums tinkamą atsakymą.

Apklausą atlieka Mykolo Romerio Universiteto Viešojo administravimo fakulteto veiklos audito specializacijos magistrantė Danguolė Bilkienė. Dėkui iš anksto.

1. Ar Jūs manote, kad vadovai tikrina tikslo pasiekimo lygį visuose tarnybos lygmenyse ?
 1. Tikrai taip
 2. Taip
 3. Neturiu nuomonės
 4. Ne
 5. Tikrai ne
2. Ar Jūs sutinkate, kad VMVT vadovai iškeltus uždavinius, susijusius su maisto prekių importo kontrolę vertina pagal veiklos rezultatus ?
 1. Visiškai sutinku
 2. Iš dalies sutinku
 3. Neturiu nuomonės
 4. Nesutinku
 5. Visiškai nesutinku
3. Ką Jūs manote apie pasienio veterinarijos postų ir maisto kontrolės postų esamą organizacinę struktūrą. Ar manote, kad esamą organizacinę struktūrą reikia tobulinti ?
 1. Visiškai pritariu
 2. Pritariu
 3. Neturiu nuomonės
 4. Iš dalies nepritariu
 5. Visiškai nepritariu
4. Ar Jūs kada nors kreipėtės į vadovus dėl organizacinės struktūros tobulinimo ?
 1. Taip visada
 2. Taip kartais
 3. Nesikreipiau, nes nemanau, kad tai padės
 4. Ne
 5. Tikrai ne
5. Ar esama importuojamų į LR negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarka užtikrina maisto kontrolės postų efektyvią veiklą ?
 1. Taip, užtikrina
 2. Užtikrina, bet nepakankamai
 3. Neturiu nuomonės
 4. Ne, neužtikrina
 5. Visiškai neužtikrina
6. Ar Jūs kada nors kreipėtės į VMVT vadovus dėl dalijimosi informacija tarp maisto kontrolės postų ir teritorinių VMVT apie nesaugius maisto produktus tvarkos patobulinimo ?
 1. Taip visada
 2. Taip kartais
 3. Nesikreipiau, nes nemanau, kad tai padės

4. Ne
5. Tikrai ne
7. Ar pritariate, kad įvykdžius VMVT Pasienio ir transporto valstybinėje veterinarijos tarnyboje reorganizaciją ir perdavus pasienio veterinarijos postus teritoriniams VMVT padaliniams, bus vykdoma negyvūninio maisto prekių importo geriau ?
 1. Visiškai pritariu
 2. Pritariu
 3. Neturiu nuomonės
 4. Iš dalies nepritariu
 5. Visiškai nepritariu
8. Ar Jūs manote, kad centrinė valdžia daro viską, ką gali, ar ne viską, padėdama spręsti negyvūninio maisto importo kontrolės problemas ?
 1. Stengiasi, kiek gali
 2. Daro ne viską ką gali
 3. Visiškai nesistengia
 4. Nežinau
 5. Neturiu nuomonės
9. Ar Jūs pritariate, kad esamas maisto kontrolės postų ir pasienio veterinarijos postų skirtingas pavaldumas pateikia skirtingus ataskaitinius duomenys apie negyvūninio maisto importo siuntas ?
 1. Visiškai pritariu
 2. Pritariu
 3. Neturiu nuomonės
 4. Iš dalies nepritariu
 5. Visiškai nepritariu
10. Europos Sąjungos ekspertai pateikė pastabas, kad VMVT ataskaitose pateikiami duomenys apie importuotas negyvūnines maisto prekes nesutampa su Muitinės departamento duomenimis. Ar Jūs manote, kad tai iš tikrųjų gali būti ?
 1. Tikrai taip
 2. Taip
 3. Sunku pasakyti
 4. Ne
 5. Tikrai ne
11. Ar VMVT vadovai stengiasi dirbančiuosius įtraukti sprendžiant negyvūninio maisto importo kontrolės problemas ?
 1. Stengiasi, kiek gali
 2. Daro ne viską ką galį
 3. Visiškai nesistengia
 4. Nežinau
 5. Neturiu nuomonės
12. Įstojus į Europos sąjungą buvo nustatyta nauja importo kontrolės tvarka, kuri reglamentuoja tik iš trečiųjų šalių importuojamų „Jautrių“ negyvūninių maisto prekių registrą pasienio veterinarijos postuose ir maisto kontrolės postuose. Kaip Jūs manote, ar keičiant negyvūninio maisto importo kontrolės tvarką reikėtų numatyti ir kitų produktų registrą ?
 1. Tikrai taip
 2. Taip
 3. Sunku pasakyti
 4. Ne
 5. Tikrai ne
13. Ar visų negyvūninio maisto prekių importo registras maisto kontrolės postuose ir pasienio veterinarijos postuose užtikrintų geresnę maisto saugos ir kokybės kontrolę ?
 1. Tikrai taip
 2. Taip, iš dalies
 3. Sunku pasakyti
 4. Ne
 5. Tikrai ne
14. Kaip Jūs manote, ar reikalinga negyvūninio maisto importo kontrolė pasienio veterinarijos postuose ?

1. Tikrai taip
2. Taip
3. Sunku pasakyti
4. Ne
5. Tikrai ne

15. Vyksta diskusijos su Muitinės departamentu prie LR finansų ministerijos, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie LR vidaus reikalų ministerijos ir LR valstybės augalų apsaugos tarnyba dėl integruotos valdymo sistemos sukūrimo, kurios esmė: keistis informacija ir kontroliuoti srautus pasienio kelio postuose. Ar Jūs pritariate šios sistemos sukūrimui ?

1. Visiškai pritariu
2. Pritariu
3. Neturiu nuomonės
4. Iš dalies nepritariu
5. Visiškai nepritariu

16. Kaip Jūs manote, ar maisto kontrolės postų veiklos efektyvumas pagerėtų, jeigu maisto kontrolės postuose pareigūnai turėtų galimybę pasinaudoti muitinės duomenų baze ?

1. Visiškai pritariu
2. Pritariu
3. Neturiu nuomonės
4. Iš dalies nepritariu
5. Visiškai nepritariu

17. Kaip Jūs manote, jei pirminį negyvūninio maisto duomenų patikrinimą atliktų ne pasienio veterinarijos postai, o muitinė, paliekant antrinį patikrinimą maisto kontrolės postams teritorijos viduje, ar maisto saugos ir kokybės kontrolė pablogėtų ?

1. Visiškai pritariu
2. Pritariu
3. Neturiu nuomonės
4. Iš dalies nepritariu
5. Visiškai nepritariu

18. Jei Jūs turite rimtų pastabų dėl iš trečiųjų šalių į LR negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos, ar manote, kad galite ją patobulinti, jei pareikšite savo pretenzijas savo viršininkams ar centrinės įstaigos vadovams ?

1. Tikrai taip
2. Taip
3. Sunku pasakyti
4. Ne
5. Tikrai ne

19. Ar Jūs kada nors kreipėtės į centrinę valdžią dėl iš trečiųjų šalių į LR negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės tvarkos patobulinimo ?

1. Taip visada
2. Taip kartais
3. Nesikreipiau, nes nemanau, kad tai padės
4. Ne
5. Tikrai ne

20. Ar VMVT centrinė valdžia gerina informacijos valdymo procesą, siekiant patobulinti maisto kontrolės postų veiklą ?

1. Tikrai taip
2. Taip
3. Sunku pasakyti
4. Ne
5. Tikrai ne

21. Jeigu informacijos procesas nevaldomas, ar Jūs manote, kad jei vežėjai iš anksto informuotu apie siuntų atvykimą ir pobūdį, ar įvežamų iš trečiųjų šalių į LR negyvūninių maisto prekių kontrolė pagerėtų ?

1. Tikrai taip
2. Taip
3. Sunku pasakyti

4. Ne
5. Tikrai ne
22. Kaip Jūs manote, ar VMVT aiškiai pateikiama informacija asmenims, dirbantiems Pasienio veterinarijos postuose ir maisto kontrolės punktuose?
- 1 Tikrai taip
2. Taip
3. Sunku pasakyti
4. Ne
5. Tikrai ne
23. Ar maisto kontrolės poste sukūrus ir įdiegus atrinkimo mėginių tyrimams programą, maisto saugos ir kokybės kontrolę pagerėtų ?
- 1 Tikrai taip
2. Taip
3 Sunku pasakyti
4. Ne
5. Tikrai ne
24. Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje yra patvirtinta kokybės politika ir įkurtas Rizikos ir kokybės valdymo skyrius. Jūsų nuomonė, ar parengus ir įdiegus negyvūninio maisto prekių importo kontrolės kokybės sistemos programą maisto kontrolės postų veiklos efektyvumas pagerėtų ?
- 1 Tikrai taip
2 Taip iš dalies
3 Sunku pasakyti
4 Ne
5 Tikrai ne
25. Muitinės departamentas pristatė integruoto rizikos valdymo sistemos ir „ Vieno langelio „ principo viziją. Kaip Jūs manote ar vežėjui-importuotojui bus patogiau, kai jis, kirsdamas sieną, nesikreips į kiekvieną instituciją atskirai, o kreipsis kaip į vieną valstybės instituciją ?
1. Tikrai taip
2. Taip
3 Sunku pasakyti
4 Ne
5 Tikrai ne

26. Kokios, Jūsų nuomone, yra pagrindinės valdymo problemos, trukdančios efektyviai atlikti negyvūninių maisto prekių importo kontrolę ? Pažymėkite jas svarbos tvarka.

Problemos	Labai svarbios	Svarbios	Nelabai svarbios	Nesvarbios	Visiškai nesvarbios
1. Neefektyviai naudojama RASFF informacija, dažnai net nenaudoja					
2. Esama organizacinė struktūra neužtikrina maisto kontrolės postų veiklos efektyvumo					
3. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos duomenų bazė apie įvežamas iš trečiųjų šalių maisto prekes neatitinka Muitinės duomenų bazei					
4. Komunikacijos sistema susirūpinama tuomet, kai iškyla dalijimosi informacija sunkumų (Informacija dingsta, vėluoja ar iškreipta)					
5. Nesukurta negyvūninių maisto prekių importo kontrolės					

programa					
6. Esama negyvūninių maisto prekių importo kontrolės tvarka neužtikrina maisto saugos ir kokybės kontrolės					
7. Trūksta darbui specialiųjų žinių					
8. Numatyta, kaip koordinuoti atskirų žmonių ar grupių darbus, tačiau realiai tai ne visuomet daroma					
9. Organizacijos veiklai svarbi informacija renkama, tačiau nėra aiškos bendros tvarkos kaip ją sisteminti, fiksuoti					
10. Nėra nustatyta vežėjų išankstinio pranešimo sistema apie siuntų atvykimą ir jų pobūdį.					
11. Nėra aišku, kada atrenkami inspekciniai, kada stebėsenos mėginiai					
12. Kai kurie dirbantieji bei padaliniai peržvelgia ir palygina pasiektus rezultatus su planais					

27. Kokios Jūsų užimamos pareigos?

1. Vadovas
2. Pareigūnas

28. Kur Jūsų darbo vieta ?

1. Teritorinių VMVT padalinių inspektoriai
2. Pasienio veterinarijos postų inspektoriai

2 priedas. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos struktūra ir funkcijos

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba buvo įkurta 2000 m., reorganizavus Valstybinę veterinarijos tarnybą ir jai pavaldžias veterinarijos įstaigas, Valstybinę higienos inspekciją prie Sveikatos apsaugos ministerijos ir Lietuvos valstybinę kokybės inspekciją prie Valstybinės konkurencijos ir vartotojų teisių gynimo tarnybos. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba perėmė minėtų institucijų funkcijas ir vykdo maisto kontrolę visuose maisto tvarkymo etapuose „nuo tvarto iki stalo“ (29 pav.).

29 pav. Grafinė valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos struktūra

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (VMVT) yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaiga, įgyvendinanti valstybės politiką maisto ir veterinarijos srityse. Tarnyba savo veikloje vadovaujasi Lietuvos ir ES teisės aktais ir vyriausybės nutarimu patvirtintais nuostatais. Tarnybos veikla organizuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės aprobuotais viešai paskelbtais strateginiais veiklos planais, rengiamais vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, kuriai pritaria Lietuvos Respublikos Seimas, ir derinamais su Valstybės ilgalaikės raidos strategija [56]. Misija - formuoti ir įgyvendinti valstybės politiką tiekiamo rinkai maisto saugos ir kokybės, vartotojų teisių apsaugos maisto ir su maistu susijusių paslaugų teikimo srityje, gyvūnų sveikatingumo ir gerovės sektoriuose.

Tarnyba yra biudžetinė įstaiga, finansuojama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. Biudžeto lėšos naudojamos Tarnybai išlaikyti ir sąmatose numatytoms priemonėms finansuoti. Tarnyba įstatymų nustatyta tvarka gali turėti ir nebiudžetinių lėšų.

VMVT yra akredituota pagal standarto LST EN ISO/IEC 17020:2004 „Bendrieji įvairių tipų kontrolės įstaigų veikimo kriterijai“ reikalavimus. Akredituota mėsos, pieno, žuvies, vaisių,

daržovių, prekybos ir viešojo maitinimo subjektų, pašarų tvarkymo subjektų valstybinė kontrolė įskaitant mėginių ėmimą.

Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai yra pavaldžios šios įstaigos(30 pav.) [80]:

Nacionalinė veterinarijos laboratorija;

Pasienio ir transporto valstybinė veterinarijos tarnyba;

Lietuvos valstybinė veterinarijos preparatų inspekcija.

10 apskričių, 4 miestų ir 34 rajonų Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos.

30pav. Grafinė Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai pavaldžių įstaigų struktūra .

Pasienio transporto valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau - **PTVVT**), kurios steigėja yra Lietuvos Respublikos Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, sudarė centrinę tarnybą ir struktūriniai padaliniai – pasienio veterinarijos postai, kurie veiklą vykdo pasienio kontrolės punktuose. 2004 metų pradžioje struktūra buvo pakeista panaikinant integracijos į ES skyrių ir paliekant administracijos ir bendrųjų reikalų bei finansų skyrius. PTVVT savo veiklą vykdo pagal VMVT direktoriaus įsakymu patvirtintus 2005 m. nuostatus [75].

PTVVT pagrindinis veiklos tikslas yra užtikrinti Lietuvos Respublikos valstybės sienos veterinarinę apsaugą vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisės aktais ir aktais, suderintais su Europos Sąjungos teise. Šio tikslo įgyvendinimui Lietuvos Respublikos pasienio kontrolės punktuose įrengti pasienio veterinarijos postai, kuriuose vykdoma veterinarinė kontrolė, siekiant apsaugoti Lietuvos Respublikos teritoriją nuo gyvūnų užkrečiamųjų ligų patekimo, o vartotojus – nuo nekokybiškų, neatitinkančių privalomųjų kokybės, ženklavimo ir kitais teisės aktais nustatytų privalomųjų saugos reikalavimų gyvūninių ir negyvūninių produktų. Pagrindiniai uždaviniai ir funkcijos užtikrinti teisės aktų pasienio veterinarinės kontrolės klausimais

laikymąsi pasienio veterinarijos postuose. Nuo Lietuvos įstojimo į ES šalyje, veikiančiuose PTVVT 12 pasienio veterinarijos postų, naudojama ES prekių judėjimo ir pasienio veterinarinių tikrinimų informacijos valdymo sistema TRACES ir COUCH, kuri užtikrina pareigūnų darbo efektyvumą. Toliau skatinamas nacionalinis ir tarptautinis bendradarbiavimas pasienio veterinarinės kontrolės srityje su kitomis valstybės institucijomis, ypač muitinės tarnybomis.

Teritorinės valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos veikla vykdo pagal nuostatus, kuriuos tvirtina VMVT direktorius. Nuostatuose pažymėta, kad - muitinės įstaigose, esančiose valstybės teritorijos viduje, veikia maisto kontrolės postai, kurie tiesiogiai pavaldūs teritorinėms Valstybinėms maisto ir veterinarijos tarnyboms. Pagrindinis maisto kontrolės postų veiklos tikslas, užtikrinti importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolę.

3 priedas. Lietuvos teisės aktai, susiję su importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės valdymu ir maisto kontrolės postų veikla

Rinkos priežiūros institucijų valdymo reforma apėmė ir „pokyčius sistemos, pagal kurią įdarbinami, mokomi, įvertinami, paaukštinami, valdomi ir atleidžiami patys valstybės tarnautojai“ [7, p. 22]. Atsirado poreikis naujų teisės aktų leidybai arba būtinumas keisti esamus, todėl šioje dalyje norime paminėti pagrindinius teisės aktus, liečiančius nagrinėjamą objektą ir tvirtinat iškeltą hipotezę.

1998 metais priimtas **Atitikties įvertinimo įstatymas** [40], kuriame išdėstyta produktų, procesų, paslaugų, kokybės sistemų ir fizinių asmenų kvalifikacijos atitikties įvertinimo sistemos struktūra įgaliotų institucijų, Nacionalinio akreditacijos biuro, sertifikacijos įstaigų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų, kontrolės įstaigų ir tiekėjų pagrindinės pareigos bei teisės ir kitus šios sistemos pagrindai.

1999 m. priimtas **Produktų saugos įstatymas**, [37] nustatė bendruosius produktų tiekimo į rinką reikalavimus, produktų saugos valstybinės ir visuomeninės kontrolės principus, gamintojų, pardavėjų bei paslaugų teikėjų pareigas tiekiant produktus į rinką, rinkos ribojimo priemonės ir jų taikymą bei ekonomines sankcijas už produktų saugos reikalavimų pažeidimus.

1999 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu nustatė institucijas ir suteikė įgaliojimus tvirtinti techninius reglamentus bei kitus teisės aktus, nustatančius **privalomuosius produktų saugos reikalavimus**. Šis nutarimas nustatė įstaigų kompetenciją tvirtinant privalomuosius produktų saugos reikalavimus, nurodant, kad Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos teisės aktai, kuriais nustatomi gyvūninių produktų ir medžiagų, skirtų maistui, privalomieji saugos reikalavimai, turi būti suderinti su Žemės ūkio ministerija ir Sveikatos apsaugos ministerija [59].

2000 metais priimtas **Maisto įstatymas** [39] nubrėžė ministerijų bei kitų institucijų atsakomybės ribas politikos formavimo, įgyvendinimo bei maisto kontrolės srityse. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba pagal savo kompetenciją: įgyvendina maisto saugos, kokybės politiką, atlieka maisto saugos ir kokybės tikrinimą, nustatyta tvarka teikia informaciją Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarybai apie uždraustą pateikti į rinką nesaugų Lietuvos Respublikoje pagamintą ar kitų valstybių teikiamą maistą, taip pat atlieka kitas su valstybine maisto kontrole susijusias funkcijas, atsako už skubaus įspėjimo apie pavojų dėl maisto teikimą bei priima sprendimus dėl konfiskuotų, kontrabandos būdu ir be kilmės, kokybės ir saugos atitikties dokumentų įvežtų maisto produktų tolesnio panaudojimo. Stiprinant saugių ir kokybiškų žemės ūkio ir maisto produktų įvežimo į šalį kontrolę, Lietuvos Respublikos Seimo Kaimo reikalų komitete 2002 m. kovo 23 d. buvo priimtas sprendimas Nr. 10/110-04-78 „Dėl

Muitinės departamento prie finansų ministerijos ir kitų institucijų, atsakingų už valstybės sienų apsaugą, veiklos vykdant žemės ūkio ir maisto produktų importo kontrolę“, kuriuo metu numatyta stiprinti Muitinės departamento, Valstybinės maisto ir veterinarijos bei Valstybinės augalų apsaugos tarnybų sąveiką. Tais atvejais kai importuojamų žemės ūkio ir maisto produktų kaina yra maža ir kyla įtarimų dėl jų kokybės. Muitinės postų pareigūnai teikė informaciją pasienio veterinarijos postams dėl šių prekių papildomų privalomųjų rodiklių patikrinimo [85]. Atsižvelgiant į LR vyriausybės 2001-2004 metų programą bei Europos sveikatos politikos „Sveikata visiems-XXI amžiuje“ ir Europos maisto produktų ir mitybos veiksmų plano 2000-2005 nuostatas Sveikatos apsaugos ministerija, dalyvaujant kitoms įstaigoms, tame tarpe ir valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai, parengė **Valstybinę maisto ir mitybos strategiją ir jos įgyvendinimo priemonių 2003-2010 planą** [60]. Šios strategijos nuostatos-tai pagrindinės valstybės nuostatos ir jų įgyvendinimo būdai, skirti maisto saugai ir gyventojų mitybai gerinti [82].

Nuo 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos Respublika įtraukta į Europos Komisijos RASFF sistemą (Skubiųjų pranešimų apie nesaugius maisto produktus ir pašarus sistema). RASFF, tai skubių pranešimų sistema, kurios principas pagrįstas kuo išsamesniu ir operatyvesniu informacijos perdavimu Europos komisijai perduodamos nuskaitytos dokumentų kopijos, etikečių pavyzdžiai apie prekę, kartu su užpildyta pranešimo forma [84]. Ši sistema kontroliuoja skubų informacijos perdavimą apie nesaugius maisto produktus bei pašarus Europos Komisijai ir kitoms Europos Sąjungos šalims, taip užkertant kelią plisti nesaugiams maisto produktams ir pašarams ir siekiant, kad importuojami maisto produktai, tame tarpe ir negyvūniniai maisto produktai, rinkoje būtų tik saugūs ir kokybiški. Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje 2004 metais įkuriamas Rizikos ir kokybės valdymo skyrius, kuriam deleguojama viena iš funkcijų, tai perduoti Europos Komisijai pranešimus apie nesaugius maisto produktus, kurie pateko į Lietuvos Respubliką importuojant iš trečiųjų bei kitų šalių ir kurie neatitinka Europos Komisijos bendrų reikalavimų dėl saugių maisto produktų bei pašarų.

4 priedas. Europos Sąjungos teisės aktai, susiję su importuojamų negyvūninių maisto prekių saugos ir kokybės kontrolės valdymu ir maisto kontrolės postų veikla

Vartotojų pasitikėjimą maisto produktų sauga pastaraisiais metais ne kartą sukrėtė bendrieji su maistu susijusių sveikatos krizių padariniai. Atsakydama į šį iššūkį, Europos Sąjunga pradėjo įgyvendinti visapusę strategiją, siekdama žmonėms sugrąžinti tikėjimą, kad jų maistas yra saugus „nuo ūkio iki stalo“.

Bendrija, tobulindama maisto teisės aktus, tame tarpe ir maisto prekių importą iš trečiųjų šalių, pasirinko aukštą sveikatos apsaugos lygį, kuris taikomas vidaus ir tarptautinėje rinkoje, neatsižvelgiant į tai, kur maistas bus parduodamas.

2002 m. sausio 28 d. buvo priimtas **Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002**, „nustatantis maisto įstatymo bendruosius principus ir reikalavimus, įkuriantis Europos maisto saugos tarnybą ir nustatantis su maisto saugos klausimais susijusias procedūras“ Taip pat pabrėžta, kad būtina suderinti kai kurias dabartinių nacionalinių bei Bendrijos teisės aktų prieštaringas nuostatas, atsižvelgiant į reglamente nustatytus principus.

Šiame reglamente taip pat reglamentuojami bendri įsipareigojimai dėl prekybos maistu, kur pabrėžiama, kad maistas importuojamas į Bendriją tam, kad būtų pateiktas į jos rinką, tačiau jis turi atitikti tam tikrus maisto produktus reglamentuojančiuose įstatymuose numatytus reikalavimus arba sąlygas, kurias Bendrija pripažįsta lygiavertėmis, arba tuomet, kai Bendrija ir eksportuojanti šalis yra sudariusios atskirą sutartį-tos sutarties reikalavimus.

Siekiant veiksmingai nustatyti pavojus maisto bei pašarų srityse ir pašalinti juos pačioje užuomazgoje, ES veikia skubių įspėjimų apie pavojų sistema. Kiekvienos ES valstybės vyriausybė yra nustačiusi „ankstyvo“ įspėjimo sistemą, skirtą pranešti apie tuos atvejus, kai pašarai arba maistas galėtų būti nesaugūs ir todėl kelti pavojų vartotojams susirgti, pvz., salmonelioze. Apie tai ji praneša Komisijai, kuri yra visoje ES veikiančios pranešimų sistemos centras.

Perspėjama taip pat apie tuos atvejus, kai randama uždraustų medžiagų arba viršijamos nustatytos labai pavojingų medžiagų ribos. Kasmet sistema priima kelis šimtus įspėjimų apie tiesioginius pavojus. Ypatingais atvejais Europos Komisija gali imtis tiesioginių veiksmų visuomenės sveikatai apsaugoti, nelaukdama, kol galės pasitarti su ES valstybių vyriausybėmis [42].

Ne mažiau svarbus 2004 metais priimtas Europos Parlamento ir Tarybos **reglamentas (EB) Nr.882/2004** „dėl valstybės kontrolės, kuri atliekama siekiant užtikrinti, kad būtų įvertinama, ar laikomas pašarus ir maistą reglamentuojančių teisės aktų, gyvūnų sveikatos ir

gerovės taisyklių“. Reglamente pabrėžiama, kad reikia vykdyti ne tik veterinarinę kontrolę, bet ir negyvūninių maisto prekių importo kontrolę: - tikslinga patvirtinti Bendrijos taisykles, užtikrinančias, kad prieš išleidžiant į laisvąją apyvartą Bendrijoje, būtų atliekama iš trečiųjų šalių įvežtų pašarų ir maisto valstybinė kontrolė. **Ypatingą dėmesį reikia skirti pašarų ir maisto importo kontrolei**, kai gali egzistuoti padidėjęs jų užteršimo pavojus. Taip pat reikia priimti nuostatų dėl valstybinės kontrolės organizavimo tvarkos, kai pašarai ar maistas į Bendrijos teritoriją įvežami taikant ne išleidimo į laisvąją apyvartą, o kitas muitinės procedūras, ypač kai įvežama pagal 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą 4 straipsnio 16 dalies b – f punktuose nurodytas muitinės procedūras, taip pat kai įvežama į laisvasias zonas ar laisvuosius sandėlius.-Pašarų ir maisto valstybinės kontrolės tikslais reikia apibrėžti Bendrijos teritoriją, kurioje šios taisyklės yra taikomos, siekiant užtikrinti, kad būtų atliekama į šią teritoriją įvežamų pašarų ir maisto valstybinė kontrolė, kurią nustato šis reglamentas. Siekiant užtikrinti iš trečiųjų šalių įvežamų pašarų ir maisto valstybinės kontrolės efektyvesnį organizavimą bei siekiant paspartinti komercinius srautus, gali reikėti nustatyti konkrečius punktus, per kuriuos į Bendrijos teritoriją leidžiama įvežti pašarus ir maistą iš trečiųjų šalių. Taip pat gali reikėti reikalauti iš anksto pranešti apie prekių atvykimą į Bendrijos teritoriją. Reikia užtikrinti, kad kiekviename įvežimo punkte būtų galimybė naudotis atitinkamomis priemonėmis, kad patikrinimai būtų atliekami per pagrįstą laiką. Nustatant iš trečiųjų šalių įvežamų pašarų ir maisto valstybinės kontrolės taisykles, reikia užtikrinti bendrą kompetentingų institucijų ir muitinės tarnybų darbą. Šio reglamento 16-22 straipsniuose yra išdėstytos negyvūninės kilmės maisto importo kontrolės principai: 1. Negyvūninės kilmės pašarų ir maisto patikrinimų tipai; 2. Įvežimo punktai ir išankstinis pranešimas; 3. Veiksmai, kilus įtarimui; 4. Veiksmai atlikus iš trečiųjų šalių įvežtų pašarų ir maisto valstybinę kontrolę; 5. Specialusis apdorojimas; 6. Siuntų išsiuntimas atgal; 7. Išlaidos [43].

Direktyva Nr. 1997/78 „nustatanti principus, reglamentuojančius produktų, įvežamų į Bendriją iš trečiųjų šalių, veterinarinių patikrinimų organizavimą“, kadangi **Direktyvoje 97/78/EB** nustatyta iš trečiųjų šalių įvežamų pašarų ir maisto patikrinimai apsiriboja tik veterinariniais aspektais. Europos parlamentas ir Taryba siūlo šiuos patikrinimus papildyti valstybine kontrole, susijusia su tais aspektais, kurie neįeina į veterinarijos patikrinimų sritį, tokiais kaip susijusieji su priedais, ženklinimu, atsekamumu, maisto apšvitinimu ir medžiagomis [44].